

Roč. XXII, č. 1

FÓRUM ARCHIVÁROV

JANUÁR — MAREC 2013
Nepredajné

2 %

Prečo sú Vaše 2 % z daní dôležité

Ctená archivárska obec a všetci priaznivci slovenského archívництва. Spoločnosť slovenských archivárov sa už viac ako dvadsať rokov snaží kultivovať slovenské archívnictvo, budovať kontakty s archívnymi spoločnosťami z okolitých krajín a zapájať ho do aktuálneho európskeho diania. Z archívnych dní sa nám postupne podarilo vybudovať profilové podujatie spoločnosti s bohatým odborným a kultúrnym programom, vydávame čítaný časopis v modernej elektronickej forme, zdolávame aj internet a sociálne siete. Veľkým úspechom posledných rokov je podľa mňa séria zborníkov z archívnych dní, ktoré sú najlepšou zárukou toho, že vynaložené úsilie vystupujúcich a organizátorov nezapadne prachom. Všetky tieto bohumilé aktivity spoločnosti však majú aj jednu spoločnú odvrátenú stránku – stoja nás každoročne nemalé peniaze. Snažíme sa preto hospodáriť čo najlepšie a prísne strážime „kasu“, avšak naše možnosti sú aj tak obmedzené.

Podporte preto aktivity Spoločnosti slovenských archivárov odovzdaním dvoch percent z dane a pomôžte nám plniť naše poslanie ešte intenzívnejšie. Verím, že tak ako po minulé roky našu spoločnosť opäť podporíte, za čo všetkým vopred ďakujem.

Radoslav Ragač
predseda SSA

FÓRUM ARCHIVÁROV

Vydáva:

Spoločnosť slovenských archivárov

Adresa: Drotárska cesta 42

P. O. BOX 115

840 05 Bratislava 45

Slovenská republika

www.archivari.sk

Adresa redakcie:

forum.archivarov@gmail.com

Zodpovedný redaktor:

Gábor Strešňák

Redakčná rada:

Katarína K. Bodnárová,

Mária Grófová, Oľga Kvasnicová,

Zuzana Kollárová, Lenka Pavlíková,

Juraj Roháč, Henrieta Žažová

Jazyková korektúra:

Henrieta Žažová

Texty:

M. Duchoň, M. Grófová,

M. Hešková, Z. Kollárová,

M. Kosmačová, Z. Kotianová,

J. Kubíková, J. Kurucárová,

O. Kvasnicová, E. Machajdíkova,

K. Majerová, M. Orosová,

R. Ragač, J. Ragačová,

G. Strešňák, H. Žažová

Foto:

M. Balíková, L. Hoptová,

B. Vlasáková,

SITA / Diana Černáková

Vychádza štvrťročne v elektronickej podobe, nepredajné

Povolilo: MK SR 1472/96

Autorské práva vyhradené

Akékoľvek rozmnožovanie textu

a fotografií len s predchádzajúcim

písomným súhlasom vydavateľa

Staršie čísla na www.archivari.sk

Oznamy

Oddelenie Parlamentného archívu Kancelárie Národnej rady SR v spolupráci s MV SR Odborom archívov a registratúr pripravuje seminár pre špecializované verejné archívy k 20. výročiu vzniku Slovenskej republiky. Uskutoční sa v dňoch 2. – 4. decembra 2013 v Častej-Papierničke.

Jana Kubíková
Parlamentný archív

Nové stanovy Spoločnosti slovenských archivárov

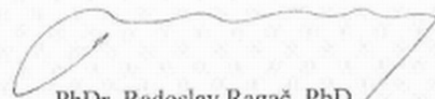
Po ukončení odbornej časti XVI. archívnych dní v SR v Trnave sa dňa 24. mája 2012 konalo valné zhromaždenia Spoločnosti slovenských archivárov, kde okrem správy o činnosti a hospodárení boli odsúhlasené aj niektoré zmeny stanov, ktoré vznikli ešte v roku 1990 a v súčasnosti bolo nevyhnutné ich zosúladiť s prácou spoločnosti v rôznych oblastiach archívnej činnosti. V decembri 2012 bola zmena stanov zaregistrovaná na Ministerstve vnútra SR s ich účinnosťou od 1. januára 2013. Na nasledujúcich stranách uverejňujeme zmenené stanovy Spoločnosti slovenských archivárov v plnom znení.

Spoločnosť slovenských archivárov

STANOVY

Bratislava 24. máj 2012
Č. SSA /16 /2012

PhDr. Radoslav Ragač, PhD.
predseda SSA

Článok 1

Názov, pôsobnosť a sídlo Spoločnosti slovenských archivárov

- 1) Názov občianskeho združenia je Spoločnosť slovenských archivárov (ďalej len spoločnosť). Spoločnosť slovenských archivárov používa skratku SSA.
- 2) Spoločnosť je právnickou osobou s právnou subjektivitou.
- 3) Územná pôsobnosť spoločnosti sa vzťahuje na Slovenskú republiku.
- 4) Spoločnosť používa ako kontaktnú adresu: Drotárska cesta 42, P. O. BOX 115, 840 05 Bratislava 45.
- 5) Spoločnosť môže zakladať sekcie a podľa potreby zriaďovať komisie.
- 6) Spoločnosť používa svoj erb. Jeho podobu a spôsob používania upravuje osobitný štatút.

Článok 2

Ciele a úlohy

- 1) Spoločnosť je stavovskou organizáciou archivárov. Združuje svojich členov s cieľom podieľať sa na rozvoji slovenského archívnictva, najmä pôsobením na odborný rast svojich členov. Je platformou na výmenu poznatkov a skúseností, odbornej výmeny názorov, pestovanie stavovskej hrdosti na profesiu archivára.
- 2) Svoje ciele dosahuje organizovaním odborných konferencií, seminárov, spoločenských podujatí, exkurzií a študijných zájazdov.
- 3) Spoločnosť vydáva časopis s názvom Fórum archivárov, neperiodické publikácie a iné materiály informujúce o slovenskom archívnictve, jednotlivých archívoch a o svojej činnosti.
- 4) Spoločnosť vypracúva pre Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky iniciatívne návrhy a odporúčania týkajúce sa koncepcie archívnej práce.
- 5) Spoločnosť vypracúva návrhy a odporúčania týkajúce sa výučby archívnictva.
- 6) Spoločnosť ponúka Ministerstvu vnútra Slovenskej republiky odbornú spoluprácu pri príprave právnych predpisov a metodických pokynov pre archívne činnosti.

- 7) Spoločnosť upozorňuje Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, iné štátne orgány či slovenskú verejnosť na prípady, v ktorých by bola ohrozená niektorá súčasť archívneho dedičstva Slovenskej republiky, alebo ak by bola akýmkoľvek spôsobom ohrozená či sťažená možnosť archívárov plnohodnotne zabezpečovať ochranu, preberanie, prístupňovanie a využívanie archívneho dedičstva Slovenskej republiky.
- 8) Spoločnosť zriaďuje plaketu Spoločnosti slovenských archívárov, určenú na oceňovanie zásluh členov (v odôvodnených prípadoch i nečlenov), o rozvoj spoločnosti. Kritériá na udelenie plakety spoločnosti upravuje jej štatút.
- 9) Spoločnosť spolupracuje s organizáciami podobného zamerania v Slovenskej republike i v zahraničí.

Článok 3

Práva a povinnosti člena

- 1) Členom spoločnosti sa môže stať každý, kto profesionálne pôsobí alebo pôsobil v archívniectve, alebo má archívne vzdelanie a stotožňuje sa s poslaním spoločnosti vyjadreným v jej stanovách.
- 2) O vzniku a zániku členstva rozhoduje výbor spoločnosti.
- 3) Členstvo v spoločnosti vzniká prijatím za člena a zaplatením zápisného príspevku a ročného členského príspevku.
- 4) Členstvo v spoločnosti zaniká:
 - a) úmrtím,
 - b) vystúpením zo spoločnosti,
 - c) zrušením členstva v dôsledku neplnenia základných členských povinností počas dvoch kalendárnych rokov, najmä nezaplatenia ročného členského príspevku,
 - d) vylúčením v dôsledku konania nezlučiteľného so stanovami,
 - e) zánikom spoločnosti.
- 5) Základné práva člena sú:
 - a) právo zúčastniť sa činnosti a všetkých akcií spoločnosti,
 - b) právo vyjadrovať sa ku všetkým otázkam riešeným v spoločnosti,
 - c) aktívne a pasívne volebné právo v spoločnosti,
 - d) právo podávať návrhy, požiadavky, sťažnosti a kritiku vo veciach týkajúcich sa činnosti spoločnosti,
 - e) právo využívať výhody členov spoločnosti.

- 6) Základné povinnosti člena sú:
- a) najneskôr do júna bežného roka zaplatiť ročný príspevok vo výške stanovenej valným zhromaždením,
 - b) včas informovať výbor spoločnosti o prípadnej zmene adresy svojho bydliska, pracoviska a ďalších skutočnostiach dôležitých pre komunikáciu výboru spoločnosti s ním,
 - c) aktívne sa podieľať na plnení cieľov spoločnosti.

Článok 4

Čestné členstvo a čestné predsedníctvo spoločnosti

- 1) Spoločnosť môže priznať čestné členstvo členovi alebo nečlenovi, ktorý sa mimoriadne zaslúžil o plnenie cieľov spoločnosti.
- 2) Spoločnosť môže priznať čestné predsedníctvo svojmu bývalému predsedovi ako výraz ocenenia jeho zásluh o spoločnosť.
- 3) Čestné členstvo a čestné predsedníctvo priznáva valné zhromaždenie na návrh výboru spoločnosti alebo na návrh člena.
- 4) Na čestného predsedu a na čestného člena sa nevzťahujú ustanovenia čl. 3, ods. 5 c a ustanovenia ods. 6.

Článok 5

Valné zhromaždenie

- 1) Najvyšším orgánom spoločnosti je valné zhromaždenie, ktoré môže byť riadne alebo mimoriadne.
- 2) Valné zhromaždenie (riadne i mimoriadne) zvoláva výbor spoločnosti.
- 3) Riadne valné zhromaždenie sa koná raz za dva roky.
- 4) Mimoriadne valné zhromaždenie sa zvoláva podľa potreby alebo na žiadosť aspoň jednej tretiny členov výboru spoločnosti. Výbor spoločnosti zvolá mimoriadne valné zhromaždenie najneskôr do troch mesiacov od prijatia žiadosti.
- 5) Valné zhromaždenie je spôsobilé sa uznášať za prítomnosti nadpolovičnej väčšiny členov spoločnosti. Ak sa na ustanovenú hodinu nedostaví potrebný počet členov, valné zhromaždenie sa koná a uznáša podľa stanoveného programu o pol hodiny neskôr, bez ohľadu na počet prítomných.

- 6) Valnému zhromaždeniu prislúcha:
- a) navrhovať a meniť znenie stanov a vykladať stanovy spoločnosti,
 - b) riešiť zásadné otázky činnosti spoločnosti, určovať jej program a úlohy,
 - c) voliť predsedu spoločnosti, členov výboru spoločnosti, náhradníkov do výboru spoločnosti, revíznú komisiu spoločnosti a náhradníkov do revíznej komisie spoločnosti; voľby sú tajné,
 - d) priznávať čestné členstvo a čestné predsedníctvo,
 - e) určovať výšku ročného členského príspevku a zápisného príspevku,
 - f) rozhodovať o odvolaniach proti rozhodnutiam výboru spoločnosti,
 - h) rozhodovať o veciach presahujúcich kompetencie výboru spoločnosti.

Článok 6

V ý b o r a n á h r a d n í c i

- 1) Výbor riadi spoločnosť a organizuje jej činnosť v období medzi valnými zhromaždeniami. Výbor spoločnosti podľa potreby vydáva vnútorné normy, ktoré upravujú rôzne oblasti jeho činnosti.
- 2) Výbor spoločnosti má deväť členov. V prípade úmrtia, prípadne odstúpenia niektorého jeho člena, výbor spoločnosti na jeho miesto kooptuje nového člena (náhradníka) podľa najvyššieho počtu získaných bodov vo voľbách na valnom zhromaždení.
- 3) Výbor spoločnosti sa skladá z predsedu, podpredsedu, tajomníka, hospodára a piatich ďalších členov výboru.
- 4) Výbor spoločnosti sa zodpovedá valnému zhromaždeniu, predkladá mu správu činnosti a riadi sa jeho uzneseniami.
- 5) Zasadnutie výboru spoločnosti zvoláva predseda spoločnosti najmenej štyrikrát za rok. Na žiadosť nadpolovičnej väčšiny členov výboru spoločnosti sa výbor zide bezodkladne, najneskôr do siedmich kalendárnych dní.
- 6) Výbor spoločnosti je spôsobilý uznášania za prítomnosti nadpolovičnej väčšiny jeho členov. Ak sa na ustanovenú hodinu nedostaví potrebný počet členov, výbor spoločnosti rokuje a prijíma uznesenia podľa stanoveného programu o pol hodiny neskôr bez ohľadu na požadovanú nadpolovičnú väčšinu členov výboru spoločnosti. Pri rovnosti hlasov rozhoduje hlas predsedu.
- 7) Funkčné obdobie výboru je štvorročné a nesmie byť predĺžené. Možno ho však rozhodnutím mimoriadneho valného zhromaždenia skrátiť.
- 8) Výbor spoločnosti môže podľa potreby na svoje zasadnutia prizývať odborníkov s poradným hlasom.
- 9) Výbor spoločnosti zriaďuje a ruší sekcie spoločnosti.

Článok 7

Predsedníctvo výboru spoločnosti

- 1) Predsedníctvo výboru spoločnosti sa skladá z predsedu, podpredsedu, tajomníka a hospodára. Podpredsedu, tajomníka a hospodára ustanovuje výbor spoločnosti na svojom prvom zasadnutí.
- 2) Predsedníctvo výboru spoločnosti plní úlohy výboru spoločnosti medzi jeho zasadnutiami, pripravuje zasadnutia výboru spoločnosti a ich program a plní prijaté uznesenia výboru spoločnosti.
- 3) Predsedníctvo výboru spoločnosti:
 - a) Predseda
 - stojí na čele spoločnosti, zastupuje ju navonok a koná v jej mene,
 - predsedá valnému zhromaždeniu a riadi jeho zasadnutia,
 - predsedá zasadnutiam výboru a riadi ich,
 - má podpisové a dispozičné právo,
 - uschováva pečať spoločnosti.
 - b) Podpredseda
 - v neprítomnosti predsedu vykonáva v plnom rozsahu jeho funkciu,
 - má podpisové a dispozičné právo, ktoré je aktívne len v neprítomnosti predsedu spoločnosti,
 - podľa pokynov predsedu sa podieľa na vedení spoločnosti.
 - c) Tajomník
 - zabezpečuje plnenie organizačných a iných úloh, ktorými ho poverí výbor spoločnosti,
 - vyhotovuje zápisnice zo zasadnutí výboru spoločnosti,
 - spravuje administratívu spoločnosti a vedie jej registratúru,
 - spolu s predsedom a hospodárom podpisuje záznamy spoločnosti s finančným dosahom.
 - d) Hospodár
 - spravuje majetok spoločnosti; disponuje s účtom a podpisuje spolu s predsedom alebo tajomníkom záznamy spoločnosti s finančným dosahom,
 - podáva výboru správu o majetku spoločnosti,
 - predkladá valnému zhromaždeniu správu o hospodárení spoločnosti.

Článok 8

Revízná komisia a náhradníci

- 1) Revízná komisia spoločnosti:
 - a) sleduje dodržiavanie stanov a v prípade potreby poskytuje ich výklad,
 - b) dohliada na plnenie uznesení valného zhromaždenia a kontroluje ich splnenie,
 - c) dohliada na dodržiavanie platných predpisov v činnosti spoločnosti,
 - d) kontroluje a reviduje hospodársku činnosť spoločnosti,
 - e) podáva výboru spoločnosti pravidelné správy o svojich zisteniach,
 - f) rozhoduje v sporných prípadoch týkajúcich sa členstva v spoločnosti.
- 2) Zo svojej činnosti sa zodpovedá valnému zhromaždeniu.
- 3) Revízná komisia je trojčlenná. Tvoria ju predseda a dvaja ďalší členovia komisie. Predsedu si volí komisia spomedzi svojich členov.
- 4) Revíznou komisiu a jej náhradníkov volí valné zhromaždenie na štvorročné funkčné obdobie.
- 5) V prípade úmrtia, prípadne odstúpenia niektorého zo svojich členov, revízná komisia na uvoľnené miesto kooptuje nového člena (náhradníka) podľa najvyššieho počtu hlasov získaných vo voľbách do revíznej komisie na valnom zhromaždení.
- 6) Členovia revíznej komisie nesmú byť členmi iných orgánov spoločnosti volených valným zhromaždením.
- 7) Členovia revíznej komisie majú právo zúčastňovať sa na všetkých zasadnutiach výboru spoločnosti a predseda revíznej komisie aj zasadnutiach predsedníctva. Predseda a členovia revíznej komisie majú na zasadnutiach poradný hlas.

Článok 9

Hospodárenie a majetok spoločnosti

- 1) Spoločnosť získava finančné prostriedky na svoju činnosť najmä:
 - a) z členských príspevkov svojich členov,
 - b) z verejných subvencií a dotácií,
 - c) z darov a odkazov,
 - d) z edičnej, vydavateľskej a inej činnosti.
- 2) Majetok spoločnosti spravuje hospodár spolu s predsedom a tajomníkom. Hospodár spoločnosti sa za svoju činnosť zodpovedá výboru spoločnosti a valnému zhromaždeniu.

Článok 10

Sekcie spoločnosti

- 1) Sekcie spoločnosti združujú tých členov, ktorí majú spoločnú profesijnú špecializáciu za účelom prehlbovania ich teoretických a praktických poznatkov a odborného rastu, ako aj spolupráce s podobnými záujmovo príbuznými skupinami v zahraničí.
- 2) Sekcie spoločnosti zriaďuje a ruší výbor spoločnosti.
- 3) Návrh na zriadenie sekcie obsahuje jej zameranie a zoznam najmenej desiatich záujemcov o členstvo v nej z radov členov spoločnosti.
- 4) Sekcia spoločnosti má svojho predsedu a výbor sekcie, ktorý vedie evidenciu jej členov, zvoláva pracovné stretnutia členov sekcie spoločnosti s vopred stanoveným programom rokovania, a ktorý organizuje činnosť sekcie.
- 5) Predseda sekcie spoločnosti je *ex offo* prizývaný na zasadnutia výboru spoločnosti.
- 6) Predseda spoločnosti je *ex offo* prizývaný na zasadnutia výboru sekcie spoločnosti.
- 7) Sekcia spoločnosti najmenej raz za kalendárny rok predkladá výboru spoločnosti správu o svojej činnosti, počte členov a použití finančných prostriedkov.
- 8) O financovaní sekcie z prostriedkov spoločnosti rozhoduje výbor spoločnosti. Finančné prostriedky z iných zdrojov, ktoré boli určené na činnosť sekcie spoločnosti, sa účelovo viažu na činnosť sekcie spoločnosti.
- 9) Sekcia spoločnosti zaniká, ak sa počet členov zníži pod desať osôb, rozhodnutím nadpolovičnej väčšiny členov sekcie spoločnosti alebo na základe rozhodnutia výboru spoločnosti, ako aj v prípade, že sekcia nekoná v súlade s poslaním spoločnosti, ktoré je formulované v jej stanovách.

Článok 11

Zánik spoločnosti

- 1) Spoločnosť zaniká uznesením valného zhromaždenia vtedy, ak za návrh hlasujú aspoň dve tretiny členov.
- 2) O majetku spoločnosti, ako aj o jej registratúre, rozhodne valné zhromaždenie; súčasne ustanoví na vysporiadanie záväzkov likvidačnú komisiu.

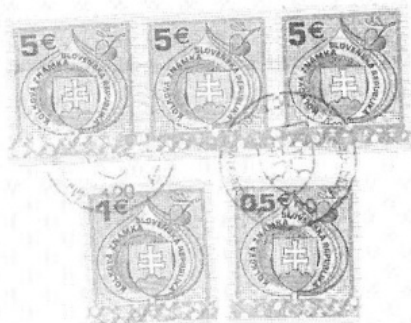
Článok 12**Zrušovacie ustanovenie**

Stanovy Spoločnosti slovenských archivárov z 1. januára 2009 strácajú dňom 31. decembra 2012 svoju účinnosť v plnom rozsahu.

Článok 13**Účinnosť**

Tieto Stanovy Spoločnosti slovenských archivárov nadobúdajú účinnosť dňom 1. januára 2013.

PhDr. Radoslav R a g a č, PhD.
predseda
Spoločnosti slovenských archivárov

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky
Zmena stanov vzeľá na vedomie
dňa: 13. 12. 2012
Číslo spisu: WS/1-209/90-239-L

PhDr. Olga ...
vedúca úseku ...
vlastný úseček

Zápisnica zo zasadnutia výboru Spoločnosti slovenských archivárov, ktoré sa uskutočnilo 11. februára 2013 v Bratislave

Program:

- 1) Otvorenie
- 2) XVII. archívne dni v SR – príprava
- 3) Fórum archivárov č. 1/2013
- 4) Webová stránka
- 5) Hospodárenie
- 6) Rôzne
- 7) Záver

Zasadnutie výboru otvoril a viedol predseda Radoslav Ragač. Rokovalo sa predovšetkým o prípravách archívnych dní, najmä o zabezpečení organizačných a programových záležitostí podujatia. O prácach na zborníku z uplynulých archívnych dní referovala Oľga Kvasnicová, ktorá pripravuje zborník v spolupráci s M. Munkovou zo Štátneho archívu v Bratislave. V rámci bodu Fórum archivárov č. 1/2013 informoval Gábor Strešňák o stave

prác na novom čísle a vyzval kolegov k dodaniu príslušných príspevkov. Monika Péková informovala ostatných členov výboru o problémoch pri spravovaní súčasnej webovej stránky spoločnosti, ale s kladným výsledkom. Webová stránka by už mala byť spustená od 15. februára. Hospodárske uzavretie za rok 2012 avizovala M. Grófová, spoločnosť archivárov skončila svoje hospodárenie k 31. 12. 2012 sumou 1531 € v pokladni a sumou 6471 € na účte.

V bode rôzne odsúhlasili členovia výboru udelenie pamätnej plakety Spoločnosti slovenských archivárov za dlhoročnú aktívnu činnosť v slovenskom archívnictve a najmä vo výbore SSA Ing. Jozefovi Hanusovi pri príležitosti jeho odchodu z aktívneho pracovného procesu. Predseda R. Ragač sa poďakoval prítomným za účasť a zasadnutie uzavrel.

Zapísala: E. Machajdíková, tajomníčka SSA

Spoločnosť slovenských archivárov
Univerzita Komenského v Bratislave
Archív Univerzity Komenského v Bratislave
Sekcia archívniectva a pomocných vied historických SHS – Historický ústav SAV v Bratislave
Bratislavský samosprávny kraj

Vás pozývajú
na vedeckú konferenciu s medzinárodnou účasťou
pod záštitou rektora Univerzity Komenského v Bratislave
prof. RNDr. Karola Mičietu, PhD.

XVII. archívne dni v Slovenskej republike

na tému

Veda, kultúra a šport v archívnych dokumentoch

BRATISLAVA 21. – 23. MÁJ 2013
Auditorium maximum, Šafárikovo námestie č. 6, 2. poschodie

Program XVII. archívnych dní Slovenskej republiky v Bratislave

Veda, kultúra a šport v archívnych dokumentoch

utorok 21. máj 2013

- 13:00 – 13:45 **otvorenie** (príhovory rektora UK, predsedu Spoločnosti slovenských archívárov, zástupcu z Medzinárodnej rady archívov v Paríži, generálneho riaditeľa Sekcie verejnej správy MV SR, zástupcu Odboru archívov a registratúr MV SR, zástupcu Bratislavského samosprávneho kraja, zástupcov spoločností archívárov z Českej, Poľskej, Rakúskej, Slovinskej republiky a Maďarska, zástupcu Spoločnosti archívov maďarských vysokoškolských inštitúcií)
- I. blok rokovania, predsedajúci PhDr. Radoslav Ragač, PhD.**
- 13:45 – 14:15 **Milan Antonič, Archív Slovenskej televízie – RTVS v Bratislave**
Športové čriepky z Archívu STV
- 14:15 – 14:40 **Ing. Peter Csordáš, Národný filmový archív Slovenského filmového ústavu v Bratislave**
Rýchlejšie, vyššie, silnejšie – alebo šport v archívnych zbierkach NFA SFÚ
- 14:40 – 15:00 **PhDr. Katarína Turčanová, Štátny archív v Košiciach, pobočka Košice**
Medzinárodný maratón mieru Košice v archívnych dokumentoch
- 15:00 – 15:20 **Mgr. Jozef Pocisk, Slovenský národný archív v Bratislave**
Šport v archívnych dokumentoch SNA
- 15:20 – 15:40 **prestávka**
- II. blok rokovania, predsedajúci Milan Antonič**
- 15:40 – 16:00 **Mgr. Michaela Naháľková, Archív Matice slovenskej v Martine**
Športové aktivity v Matici slovenskej do 1. polovice 20. storočia
- 16:00 – 16:20 **Mgr. Jana Očenášová, Archív Univerzity Komenského v Bratislave**
TJ Slávia UK v Bratislave – oddiel vodného póla
- 16:20 – 16:40 **PhDr. Zuzana Kollárová, PhD., Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad**
Z histórie streleckého spolku v Kežmarku
- 16:40 – 17:00 **Mgr. Rastislav Šenkirik, oddelenie kultúry Bratislavského samosprávneho kraja**
Dokumentácia súčasného regionálneho športu a kultúry
- 17:00 – 18:00 **prehliadka reprezentačných priestorov Univerzity Komenského**
- 18:00 – 18:30 **čaša vína**

streda 22. máj 2013

- III. blok rokovania, predsedajúca PhDr. Zuzana Kollárová, PhD.**
- 8:30 – 8:50 **Mgr. Martina Orosová, Archív Pamiatkového úradu SR v Bratislave**
Veda v kultúre, kultúra vo vede
- 8:50 – 9:10 **Mgr. Katarína Kuchárková – Mgr. Ján Hučko, Slovenský národný**

- archív v Bratislave**
 Pramene ku kultúrnym dejinám na Slovensku v 2. polovici 20. storočia
- 9:10 – 9:30 **Mgr. Ondrej Hanko – Mgr. Katarína K. Bodnárová, PhD., Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie v Bratislave**
 Kultúra ako predmet historického bádania. Pokus o analýzu z pohľadu Archívu výtvarného umenia SNG
- 9:30 – 9:50 **PhDr. Rudolf Hudec, PhD., Archív Divadelného ústavu v Bratislave**
 Anton Rakovský z Kočoviec – kráľ divadelného sveta
- 9:50 – 10:10 **prestávka**
- 10:10 – 10:30 **IV. blok rokovania, predsedajúca PhDr. Veronika Nováková, PhD. doc. PhDr. Petr Svobodný, Ph.D. – PhDr. Marek Ďurčanský, Ph.D., Archív Karlovej univerzity v Prahe**
 Univerzitné archívy – centrá bádania o univerzitných dejinách
- 10:30 – 10:50 **Mgr. Jaroslava Plosová, Archív Masarykovej univerzity v Brne**
 Premene k dejinám vedy v osobných fondoch Archívu Masarykovej univerzity
- 10:50 – 11:10 **Dr. László Szögi, Archív Univerzity Loránda Eötvösa v Budapešti**
 Vytváranie jednotnej databázy vyšších vzdelávacích inštitúcií v Uhorsku pred rokom 1848
- 11:10 – 11:30 **István Lengvári, Archív Univerzity v Pécsi**
 Databázy v službách vedeckého výskumu a pracovnej činnosti v Archíve Univerzity v Pécsi
- 11:30 – 13:00 **obed**
- 13:00 – 16:00 **ekurzia**
- 18:00 **spoločenský večer v Moyzesovej sieni**
 (budova Filozofickej fakulty UK v Bratislave, Vajanského nábrežie)

štvrtok 23. máj 2013

- V. blok rokovania, predsedajúca Mgr. Mária Grófová**
- 8:30 – 8:50 **Zsolt Osváth – Vilmos Zsidy, Archív Korvínovej univerzity v Budapešti**
 Diplomy vyšších vzdelávacích inštitúcií v Uhorsku a v Maďarsku v rokoch 1775 – 1948
- 8:50 – 9:10 **Dr. László Molnár, Archív Semmelweisovej univerzity v Budapešti**
 Pomôcky Archívu SU dostupné na internete
- 9:10 – 9:30 **Mgr. Robert G. Maretta, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave**
 Vedecko-výskumná činnosť na FiF UK v Bratislave v rokoch 1950 – 2002
- 9:30 – 9:50 **Mgr. Marta Švolíková, Štátny archív v Nitre, pobočka Levice**
 Odras spoločenského života Levičanov v zbierke pozvánok Eugena Krieka
- 9:50 – 10:10 **prestávka**
- 10:10 – 10:30 **VI. blok rokovania, predsedajúci doc. PhDr. Juraj Roháč, CSc. Mgr. Daša Krčová – Mgr. Jozef Prillinger – Bc. Stanislav Horváth, Archív Železníc SR v Bratislave**

- 10:30 – 10:50 **Mgr. Jana Žumárová, Archív Matice slovenskej v Martine**
Umelecký odbor Matice slovenskej v 20. – 30. rokoch 20. storočia
- 10:50 – 11:10 **Mgr. Anna Maslíková, Katedra archívnictva a PVH, Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave**
Archívne dokumenty ako prameň pre spoznanie a rekonštruovanie epigrafických pamiatok a nástenných malieb na príklade ambitu Bytčianskeho zámku
- 11:10 – 11:30 **Mgr. Jana Macounová, Archív Univerzity Komenského v Bratislave**
Umelecký súbor Gymnik v archívnych dokumentoch
- 11:30 – 11:50 **Mgr. Mária Grófová, Archív Univerzity Komenského v Bratislave**
Hudobný život na Univerzite Komenského v Bratislave
- 11:50 – 12:00 **záver**
12:00 **obed**

Viete, že...

tí, ktorí ste zabudli poslať prihlášky na XVII. archívne dni a v najbližších dňoch tak nespravíte, nebudete môcť počítať s tým, že dostanete konferenčnú tašku a možnosť občerstvenia počas prestávky, nakoľko sa so všetkým počíta "na hlavu"?

Prihlášku na XVII. archívne dni v Bratislave nájdete na oficiálnej internetovej stránke Spoločnosti slovenských archivárov www.archivari.sk v rubrike **Na stiahnutie** kolonka **Tlačivá súbor prihlaska na xii. ad.doc.**

Publikačná činnosť zamestnancov špecializovaných verejných archívov za roky 2011 - 2012

Archív výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie v Bratislave

2011

BODNÁROVÁ, Katarína. Inštrukcia arcivojvodu Karola pre muštermajstra Františka z Gery a jeho pisára Jozefa Stützelera z 10. októbra 1570. In *Vojenská história*, roč. 15 (2011), č. 1, s. 88-98.

BODNÁROVÁ, Katarína. Kniha obliečok (1747 – 1949) a kniha sľubov (1747 – 1949) kláštora Notre Dame v Bratislave. In BOLOM-KOTARI, Martina – NĚMEČEKOVÁ, Věra (eds.). *Pontes ad fontes. Církevní d jiny ve sv tle pomocných v d historických a p íbuzných obor*. Hradec Králové, 2011, s. 78-91.

BODNÁROVÁ, Katarína. Zakladacia listina kláštora kongregácie Notre Dame. In *Pamiatky a múzeá*, 2011, č. 1, s. 26-28.

BODNÁROVÁ, Katarína. Viliam Weisskopf (*1906 — † 1964). Osobný fond 1945 – 1964. In *Designum*, roč. XVII, 2011, č. 4, s. 48-55.

BODNÁROVÁ, Katarína. Osobný fond Ladislav Treskoň (1900 – 1923) z rokov 1916 – 1923 (1941). In *Galéria 2010. Ro enka Slovenskej národnej galérie v Bratislave*. Bratislava 2011, s. 115-119.

BODNÁROVÁ, Katarína. Osobný fond Imrich Weiner-Kráľ (1901 – 1978) z rokov 1913 – 1978 (2001). In *Galéria 2010. Ro enka Slovenskej národnej galérie v Bratislave*. Bratislava 2011, s. 120-124.

BODNÁROVÁ, Katarína. Akvizície Archívu výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie v roku 2010. In *Galéria 2010. Ro enka Slovenskej národnej galérie v Bratislave*. Bratislava 2011, s. 140.

2012

BODNÁROVÁ, Katarína. Zbierky Archívu výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie. K procesu digitálneho sprístupňovania a prezentácie. In *Zbierky v archívoch. Zborník príspevkov z XV. archívnych dní v Slovenskej republike, Humenné 24. – 26. máj 2011*.

Prešov 2012, s. 124-131.

BODNÁROVÁ, Katarína – KALLO, Peter. Bratislavská Hlavná stanica a jej výzdoba z roku 1938. In *Pamiatky a múzeá*, 2012, č. 3, s. 57-62.

KUČEROVÁ BODNÁROVÁ, Katarína – BEŇOVÁ, Katarína. Osobný fond Eduard Majsch (1841 – 1904). Nové poznatky k histórii bratislavskej rodiny Majschovcov. In *Bratislava. Zborník Múzea mesta Bratislavy*. Bratislava, roč. XXIV, 2012, s. 203-218.

KUČEROVÁ BODNÁROVÁ, Katarína. Bratislavský kláštor Notre Dame. Niekoľko poznámok k stavebnej aktivite a rekonštrukčným prácam. In *Monument revue*. Roč. 1, č. 2, 2012, 18-20.

KUČEROVÁ BODNÁROVÁ, Katarína. Osobný fond Štefan Polkoráb (1896 – 1951). In *Galéria 2011. Ro enka Slovenskej národnej galérie v Bratislave*. Bratislava 2012, s. 161-163.

KUČEROVÁ BODNÁROVÁ, Katarína. Osobný fond Ivan Žabota (1878 – 1939). In *Galéria 2011. Ro enka Slovenskej národnej galérie v Bratislave*. Bratislava 2012, s. 164-165.

KUČEROVÁ BODNÁROVÁ, Katarína. Osobný fond Karol Ondreička (1898 – 1961). In *Galéria 2011. Ro enka Slovenskej národnej galérie v Bratislave*. Bratislava 2012, s. 166-168.

KUČEROVÁ BODNÁROVÁ, Katarína. Akvizície Archívu výtvarného umenia Slovenskej národnej galérie v roku 2011. In *Galéria 2011. Ro enka Slovenskej národnej galérie v Bratislave*. Bratislava 2012, s. 195-196.

Archív Univerzity Komenského v Bratislave

2011

CSÁDER, Viliam. Insignie a symboly Filozofickej fakulty UK. In SOKOLOVSKÝ, Leon (ed.). *90. rokov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*. Bratislava : Filozofická fakulta 2011, s. 20-23. ISBN 978-80-8127-021-5.

CSÁDER, Viliam. Čestní doktori Univerzity

- Komenského na vrhnutí Filozofickou fakultou. In SOKOLOVSKÝ, Leon (ed.). *90. rokov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*. Bratislava : Filozofická fakulta 2011, s. 24-26. ISBN 978-80-8127-021-5.
- CSÁDER, Viliam. Rektori Univerzity Komenského v Bratislave z Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. In SOKOLOVSKÝ, Leon (ed.). *90. rokov Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*. Bratislava : Filozofická fakulta 2011, s. 27-30. ISBN 978-80-8127-021-5.
- CSÁDER, Viliam. Bývalí rektori UK (1919 – 2007). <http://www.uniba.sk/index.php?id=264> (k 10. marcu 2011).
- CSÁDER, Viliam. Čestní doktori UK (slovenská verzia). <http://www.uniba.sk/index.php?id=drhc> (k 30. júnu 2011).
- GAHÉR, František. Archivári UK na Trnavskej univerzite. In *Naša Univerzita*, 2011, č. 1 (september 2011), s. 33.
- GRÓFOVÁ, Mária. Die Aufnahmeprüfungen an der Comenius-Universität in Bratislava im 20. Jahrhundert. In KISSNÉ BOGNÁR, Krisztina – MOLNÁR, László – OSVÁTH, Zsolt (eds.). *Az egyetemi felvételi rendszer változásai a 20. században*. Vydal Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség, Budapest 2010, s. 104-108. ISBN 978-963-891510-7. Zborník príspevkov z konferencie Spolku maďarských vysokoškolských a univerzitných archívov s medzinárodnou účasťou v Gödöllő v dňoch 23. – 25. septembra 2010 na tému Prijímacie skúšky na vysoké školy v 20. storočí. (vyšiel vo februári 2011).
- GRÓFOVÁ, Mária. Hlohovec i rod Iločkih. S. 31-49. In *Scrinia Slavonica*. Godišnjak podružnice za povijest Slavonije, Srijema i Baranje Hrvatskog instituta za povijest, svezak 11. Slavonski Brod, rujan 2011. 622 s. ISSN 1332-4853.
- GRÓFOVÁ, Mária. Jozef Baďurík – učiteľ, vedec, znalec vína. In GRÓFOVÁ, Mária – LUKAČKA, Ján (eds.). *Vinicola Carpatensis (k 65. narodeninám univ. prof. PhDr. Jozefa Ba uríka, CSc.)*. S. 11-24. Bratislava : STIMUL pre Katedru slovenských dejín FiF UK v Bratislave, 2011, 330 s. ISBN 978-80-8127-026-0.
- GRÓFOVÁ, Mária – MACOUNOVÁ, Jana – OČENÁŠOVÁ, Jana. Zbierky v Archíve Univerzity Komenského. In *Naša univerzita*, 2011, č. 1 (september 2011), s. 31-32.
- GRÓFOVÁ, Mária. Univerzitné múzeá – najnovší trend? In *Naša univerzita*, č. 5 (január 2011), s. 24.
- GRÓFOVÁ, Mária. Prezentácia Krátkeho sprievodcu Archívom Divadelného ústavu v Bratislave a návšteva výstavy Ako sa uchováva pominuteľnosť v SNM. In *Fórum archivárov*, č. 2, 2011, s. 25-28.
- GRÓFOVÁ, Mária. Výstava k deväťdesiatinám Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. In *Fórum archivárov*, č. 3 – 4, 2011, s. 20-21.
- GRÓFOVÁ, Mária. Predvianočné zastavenie v levickom archíve – alebo ako chuť regionálna história. In *Fórum archivárov*, č. 3 – 4, 2011, s. 30-31.
- GRÓFOVÁ, Mária. Správa zo zasadnutia Spoločnosti archívov maďarských univerzít a vysokých škôl v Gödöllő. In *Slovenská archivistika*, roč. XLVI, č. 1 – 2, 2011, s. 228-230.
- GRÓFOVÁ, Mária. Bibliografia [prof. Baďuríka]. S. 315-328. In GRÓFOVÁ, Mária – LUKAČKA, Ján (eds.). *Vinicola Carpatensis (k 65. narodeninám univ. prof. PhDr. Jozefa Ba uríka, CSc.)*. Bratislava : STIMUL pre Katedru slovenských dejín FiF UK v Bratislave, 2011, 330 s. ISBN 978-80-8127-026-0.
- GRÓFOVÁ, Mária. ŠTEFÁNIK, Martin – LUKAČKA, Ján a kol. Lexikon stredovekých miest na Slovensku. Vydal Historický ústav SAV vo vydavateľstve Prodama, Bratislava 2010, 632 s. ISBN 978-80-89396-11-5. Anotácia. In *Historický asopis*, roč. 59, č. 2, 2011, Glosy – bibliografia, s. 365-366.
- GRÓFOVÁ, Mária. ŠTEFÁNIK, Martin – LUKAČKA, Ján et al. LEXIKON STREDOVEKÝCH MIEST NA SLOVENSKU. (A LEXICON OF MEDIEVAL TOWNS IN SLOVAKIA). Bratislava : Published by the Institute of History of the Slovak Academy of Sciences and Prodama, 2010, 632 p. In *Historický asopis – Historical Journal of the Institute of History of the SAS*, Supplement, Volume 59, 2011, s. 137-138.
- GRÓFOVÁ, Mária. SLÁMKA, Miroslav –

- PETRAKOVIČ, Juraj – HORANSKÝ, Peter (eds.). Krajina hradov. Slovenské hrady na starých pohľadniciach. – The Land of Castles. Slovak Castles in Historical Postcards. Vydal IGES, s. r. o., Pezinok 2010, 248 s. ISBN 978-80-970582-0-3. Anotácia. In *Múzeum*, roč. LVII, č. 2, 2011, s. 57.
- GRÓFOVÁ, Mária. HLAVAČKOVÁ, Miriam. Kapitula pri Dóme sv. Martina – intelektuálne centrum Bratislavy v 15. storočí. Vydal Historický ústav SAV vo vydavateľstve Spoločnosť Pro Historia, o. z., Bratislava, 2008, 212 s. ISBN 978-80-970060-2-0. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 1, 2011, s. 21-22.
- GRÓFOVÁ, Mária. HOMZA, Martin. Uhorsko-poľská kronika. Nedocenený prameň k dejinám strednej Európy. Vydalo vydavateľstvo Post Scriptum v spolupráci s občianskym združením Libri Historiae, Bratislava, 2009, 224 s. + 16 s. obrazová príloha. ISBN 978-80-969850-4-3. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 1, 2011, s. 22-23.
- GRÓFOVÁ, Mária. KÓNYA, Peter (ed.). Gróf Imrich Thököly a jeho povstanie. Thököly Imre gróf és felkelése. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, Prešov 2009, 340 s. ISBN 978-80-55-0078-2. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 1, 2011, s. 23-24.
- GRÓFOVÁ, Mária. MAŠEK, Michal – SOMMER, Petr – ŽEMLIČKA, Josef a kol. Vladislav II., druhý kráľ z Přemyslova rodu. K 850. výročiu jeho korunovacie. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 2009, 264 s. ISBN 978-80-7106-512-8. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 1, 2011, s. 24-25.
- GRÓFOVÁ, Mária. SKALSKÁ, Monika. Jelšava a Jelšavské panstvo v stredoveku. K osídleniu severného Gemera. Matica slovenská, 2009, 332 s. ISBN 978-80-7090-947-8. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 1, 2011, s. 25-26.
- GRÓFOVÁ, Mária. KÓNYA, Peter. Za Boha, vlasť a slobodu! Pohnuté osudy kuruckého generála Juraja Ottlyka. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, Prešov, 2009, 368 s. ISBN 978-80-8068-913-3. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 2, 2011, s. 32-33.
- GRÓFOVÁ, Mária. KÓNYOVÁ, Annamária – KÓNYA, Peter. Kalvínska reformácia a reformovaná cirkev na Východnom Slovensku v 16. – 18. storočí. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, Prešov, 2010, 226 s. ISBN 978-80-555-0179-6. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 2, 2011, s. 33-34.
- GRÓFOVÁ, Mária. LUKAČKA, Ján – ŠTEFÁNIK, Martin a kol. Stredoveké mesto ako miesto stretnutí a komunikácie. Vydal Historický ústav SAV, Bratislava, 2010, 300 s. ISBN 978-80-970302-1-6. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 2, 2011, s. 34-35.
- GRÓFOVÁ, Mária. ŠTEFÁNIK, Martin – LUKAČKA, Ján a kol. Lexikon stredovekých miest na Slovensku. Vydal Historický ústav SAV vo vydavateľstve Prodama, Bratislava 2010, 632 s. ISBN 978-80-89396-11-5. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 3 – 4, 2011, s. 34-35.
- GRÓFOVÁ, Mária. SLÁMKA, Miroslav – PETRAKOVIČ, Juraj – HORANSKÝ, Peter (eds.). Krajina hradov. Slovenské hrady na starých pohľadniciach. – The Land of Castles. Slovak Castles in Historical Postcards. Vydal IGES, s. r. o., Pezinok 2010, 248 s. ISBN 978-80-970582-0-3. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 3 – 4, 2011, s. 35-36.
- GRÓFOVÁ, Mária. KOVAČKA, Miloš – AUGUSTÍNOVÁ, Eva – MAČUHA, Maroš (eds.). Rod Révai v slovenských dejinách. Slovenská národná knižnica, Martin 2010, 436 s. ISBN 978-80-89301-46-1. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 3 – 4, 2011, s. 36.
- GRÓFOVÁ, Mária. ŠIMONČIČ, Jozef – HOLOŠOVÁ, Alžbeta (eds.) Dejiny Trnavskej univerzity 1635 – 1777, 1992 – 2010. Pre Ústav dejín Trnavskej univerzity v Trnave vydalo TYPI UNIVESITATIS TYRNAVIENSIS, vydavateľstvo Trnavskej univerzity v Trnave a VEDA, vydavateľstvo SAV v Bratislave. Trnava 2010, 372 s. ISBN 978-80-8082-353-5. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 3 – 4, 2011, s. 37-38.
- GRÓFOVÁ, Mária. MAREK, Miloš. Monumenta Vaticana Slovaciae. Tomus III. Registra ex actis Clementis papae VI. res gestas Slovacas illustrantia. Volumen 2. (1342 – 1352). Slovenský historický ústav v Ríme a Trnavská univerzita v Trnave, Trnava – Rím

2010, 368 s. ISBN 978-80-8082-427-3. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 3 – 4, 2011, s. 38-39.

GRÓFOVÁ, Mária. SROKA, Stanisław Andrzej. Bardejov v XV. Storočí. Štúdie z dejín mesta. Bratislava, Goringa, 2011, s. 124. ISBN 978-80-970042-7-9. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XX, č. 3 – 4, 2011, s. 41-42.

2012

CSÁDER, Viliam. Prvým promovným v Aule UK bol prezident Edvard Beneš. In *Naša univerzita*, č. 8 (apríl 2012), s.38-40.

CSÁDER, Viliam. Levéltári Szemle 2009/1-4 – 2010/1-4. In *Slovenská archivistika* 2012, roč. 47, č. 1 s. 154-169.

GRÓFOVÁ, Mária – MACOUNOVÁ, Jana – OČENÁŠOVÁ, Jana. Zbierky v Archíve Univerzity Komenského v Bratislave. S. 132-149. In *Zbierky v archívoch. Zborník príspevkov z XV. archívnych dní v Slovenskej republike, Humenné 24. – 26. máj 2011*. Vydala Spoločnosť slovenských archivárov, Bratislava 2012, 174 s. ISBN 978-80-970660-3-5.

GRÓFOVÁ Mária. – MACOUNOVÁ Jana. Výstava o J. A. Komenskom a o komeniológovi J. Kvačalovi. In *Naša Univerzita*, 2012, č. 8 (apríl 2012), s. 13-14.

GRÓFOVÁ, Mária. Leto, leto... Úvodník. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 3, 2012, s. 2-3.

GRÓFOVÁ, Mária. MAREK, Miloš. Fontes rerum Slovacarum II. Archivum Familiae Motešicky. Stredoveké listiny z archívu rodiny Motešickovcov. Vydal Spolok Slovákov v Polsku a Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave, Krakov – Trnava 2010, 470 s. ISBN 978-83-7490-360-8a ISBN 978-80-8082-41 9-8. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 1, 2012, s. 29.

GRÓFOVÁ, Mária. DUDEKOVÁ, Gabriela a kol. Na ceste k modernej žene. Kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku. Bratislava : VEDA, Vydavateľstvo SAV, 2011, 774 s. ISBN 978-80-224-1189-9. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 2, 2012, s. 35.

GRÓFOVÁ, Mária. VAŠŠ, Martin. Slovenská otázka v 1. ČSR (1918 – 1938). Martin :

Vydavateľstvo Matice slovenskej, s. r. o., 2011, 284 s. ISBN 978-80-8115-053-1. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 2, 2012, s. 36.

GRÓFOVÁ, Mária. DANGL, Vojtech – SEGEŠ, Vladimír. Vojvodcovia. 111 osobností vojenských dejín Slovenska. Praha : Ottovo nakladateľství, s. r. o., 2012, 472 s. ISBN 978-80-7360-986-3. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 3, 2012, s. 32-33.

GRÓFOVÁ, Mária. OROSOVÁ, Martina – ŽAŽOVÁ, Henrieta. Košická citadela. Pre Aupark Košice vydala A21, s. r. o. Košice 2011, 192 s. ISBN 978-80-970831-4-4. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 3, 2012, s. 27-28.

GRÓFOVÁ, Mária. JANURA, Tomáš – ČAJKA, Michal. Vidiecke šľachtické sídla v Oravskej stolici. Vydala Liptovská galéria Petra Michala Bohúňa v Liptovskom Mikuláši v spolupráci s HÚ SAV, Liptovský Mikuláš 2011, 120 s. ISBN 978-80-85706-51-2. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 3, 2012, s. 28-29.

GRÓFOVÁ, Mária. MRVA, Ivan – SEGEŠ, Vladimír. Dejiny Uhorska a Slováci. Bratislava : Perfekt, 2012, 400 s. ISBN 978-80-8046-586-5. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 4, 2012, s. 29.

GRÓFOVÁ, Mária. ULIČNÝ, Ferdinand st. – MAGDOŠKO, Drahoslav (eds.). Bitka pri Rozhanovciach v kontexte slovenských a uhorských dejín. Košice : Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2012, 338 s. + 18 s. obrazová príloha. ISBN 978-80-7097-954-9. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 4, 2012, s. 29-30.

GRÓFOVÁ, Mária. HOLOŠOVÁ, Alžbeta a kol. Trnavská univerzita vo svetle dejín. Kraków – Trnava : Ústav dejín Trnavskej univerzity v Trnave, 2012, 448 s. ISBN 978-83-7490-480-3. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 4, 2012, s. 31.

GRÓFOVÁ, Mária. VRTEL, Ladislav. Heraldický katechizmus, čiže základy heraldiky v otázkach a odpovediach zoradených do trinástich lekcí a pre väčšiu názornosť doplnených o premnohé vyobrazenia. Bratislava : Veda, vydavateľstvo SAV, 2012, 208 s. ISBN 978-80-224-1254-4. Anotácia. In *Fórum archivárov*, roč. XXI, č. 4, 2012,

s. 31-32.

MACOUNOVÁ Jana. Vinicola Carpathensis – prezentácia knihy k životnému jubileu profesora Baďuríka. In *Naša univerzita*, 2012, č. 7 (marec 2012), s. 28.

MACOUNOVÁ Jana. Zúčastnili sme sa na konferencii maďarských archivárov. In *Naša univerzita*, 2012, č. 2 (október 2012), s. 20-21.

MACOUNOVÁ Jana. Konferencia maďarských univerzitných a vysokoškolských archivárov v Segedíne. In *Fórum archivárov*, č. 3, 2012, s. 22-25.

OČENÁŠOVÁ, Jana. Od špitála k nemocnici. In *Naša Univerzita*, 2012, č. 3 (november

2012), s. 28-29.

OČENÁŠOVÁ, Jana. Pozvanie na výstavu Archívu Univerzity Komenského k 420. výročiu narodenia J. A. Komenského a 150. výročiu narodenia významného komeniológa Jána Kvačalu. In *Fórum archivárov*, č. 1, 2012, s. 25-26.

Ďalšie aktivity:

Výstava k 90. výročiu vzniku FiF UK v Bratislave, vernisáž dňa 24. októbra 2011.

Výstava k 420. výročiu narodenia J. A. Komenského a 150. výročiu narodenia J. Kvačalu, vernisáž dňa 28. marca 2012.

Profesor Jozef Novák laureátom Ceny predsedu Národnej rady SR za rozvoj kultúry a humanitného vzdelávania!

Vo štvrtok 25. októbra 2012 v historickej budove Národnej rady SR slávnostne odovzdal predseda NR SR Pavol Paška šiestim osobnostiam Cenu predsedu Národnej rady SR za rozvoj kultúry a humanitného vzdelávania v roku 2012. Za výnimočný prínos v oblasti historického výskumu si toto ocenenie prevzal aj náš pán profesor PhDr. Jozef Novák, DrSc. Ostatnými laureátmi boli: Peter Dvorský (za výnimočný prínos v oblasti hudby), Juraj Meliš (za výnimočný prínos v oblasti výtvarného umenia), Stanislav Szomolányi (za výnimočný prínos v oblasti kinematografie), Božidara Turzonovová (za výnimočný prínos v oblasti dramatického umenia), Karol Wlachovský (za výnimočný prínos v oblasti umeleckého prekladu a kultúrnej diplomacie). Cenu vytvoril umelecký sklár Pavol Macho, ktorý patrí vo svojom odbore (maľba na tavené sklo) medzi slovenskú, ale aj svetovú špičku. Je napríklad autorom časti pamätníka v Parku ušľachtilých duší vo Zvolene – Obelisku nádeje – vzdávajúceho hold slovenským občanom, ktorí zachraňovali Židov pred deportáciami do koncentračných táborov. Obelisk je vysoký 504 cm a skladá sa zo 620 elipsovitých osem milimetrov hrubých tabúľ skla uložených a zlepených na sebe.

Cena predsedu Národnej rady SR za rozvoj kultúry a humanitného vzdelávania

Foto: SITA / Diana Černáková

sa udeľuje od roku 2007. Medzi prvých ocenených patrili Jozef Ciller, Jozef Jankovič, Ján Komorovský, Albert Marenčin, Ilja Zeljenka a Milan Zigo. V roku 2011 cena nebola udelená.

Profesorovi Novákovi k oceneniu, v mene jeho bývalých žiakov i celej archivárskej obce, srdečne a úprimne blahoželáme!

Júlia Ragačová
odbor archivov

Archivy, knihovny, muzea v digitálnom svete 2012

Národní archiv na Chodovci v Prahe už po 13. krát privítal ústami riaditeľky Evy Drašarovej takmer 300 účastníkov konferencie Archivy, knihovny, muzea v digitálnom svete 2012, ktorá sa konala v dňoch 28. a 29. novembra 2012. Hlavnými organizátormi boli okrem Národného archívu Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) a Národní knihovna ČR (NK ČR). Obe inštitúcie reprezentoval Vít Richter, tradičný moderátor celého rokovania, ktorý je predsedom a riaditeľom Knihovničského inštitútu NK ČR. Počas dvoch dní odznelo 33 príspevkov, ktorých prezentácie boli čoskoro po skončení konferencie sprístupnené širokej verejnosti na stránke <<http://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/13.-konference-archivy-knihovny-muzea-v-digitalnim-svete-2012>>.

Podľa oficiálnej charakteristiky je konferencia venovaná problematike spolupráce archívov, knižníc, múzeí, galérií a organizácií pamiatkovej starostlivosti pri využívaní informačných a komunikačných technológií pre ochranu a sprístupnenie kultúrneho dedičstva. Kultúrna politika Európskej únie je jednoznačne zameraná na internetové sprístupňovanie informácií o historických udalostiach a dokumentoch, zbierkových predmetoch, pamiatkových objektoch, dobových technikách, či činoch historických osobností. Internet sa stáva nástrojom pre propagáciu kultúry a vedy, kultúrnych a vedeckých korporácií, stáva sa súčasťou vzdelávacieho a výchovného procesu, uľahčuje vedecké bádanie, plní funkciu ochrancu kultúrneho dedičstva v jeho tradičných formách proti zničujúcim globalizačným trendom. Sprístupnenie zdrojov kultúrneho dedičstva prostredníctvom internetu je možné len ich predchádzajúcou digitalizáciou. Technické a ekonomické problémy digitalizácie silne rezonovali na konferencii v predchádzajúcich rokoch a svoje poznatky k téme akým spôsobom a akými metódami digitalizovať archívne dokumenty prinášali aj českí archivári. Dnes už je viac-menej jasné, čo a ako digitalizovať, akými

technikami a technológiami pristupovať k zdigitalizovaniu kníh, archívnych dokumentov, múzejných a galerijných zbierok, či nehnuteľných pamiatkových objektov. Milióny digitálnych dát sa už stali skutočnosťou a pozornosť sa presunula na ich archivovanie a prezentovanie. Približne do roku 2007 hľadali krajiny a organizácie svoje vlastné cesty ako dostať digitálny obsah na internet. Niektoré projekty úspešne prežili do súčasnosti, niektoré úplne zanikli, prípadne sa transformovali. Ako spoločný európsky projekt sa nakoniec presadila Europeana, jednotný prístupový bod pre zdigitalizované zbierky európskych pamäťových inštitúcií. Prezentované digitálne objekty sa počítajú na milióny. Aj cieľom slovenských národných projektov digitalizácie je prezentácia zdrojov slovenského kultúrneho dedičstva na portáli Europeana.

Prvotné nadšenie z možností, ktoré poskytuje digitalizácia, vystriedalo vytriezvenie a zamýšľanie sa nad budúcimi úlohami. Nie nepodstatnou sa stala aj otázka zmyslupnosti tohto náročného podniku. Prezentácia kultúry totiž nie je len záležitosťou oficiálnej kultúrnej politiky členských štátov Európskej únie a ich partnerov. Faktom je, že najväčšiu konkurenciu Europeany predstavuje Google, ako dosiaľ neprekonaný zdroj informácií, vrátane vedeckých a odborných. Ako zdôraznil v prvej prednáške Adolf Knoll z Národnej knižnice ČR, Google predstavuje väčšiu konkurenciu ako sme ochotní pripustiť. Na Google Books je možné nájsť tisíce kníh, ktoré sa knižnice ešte len chystajú zdigitalizovať za nemalé finančné prostriedky. Jedinou cestou ako sa vyhnúť nepríjemnej konfrontácii s Google je ponúknuť na portáli Europeana unikátne diela, ku ktorým Google nemá prístup. Našťastie, v tomto ohľade majú ostatné pamäťové inštitúcie oproti knižniciam značnú výhodu, pretože unikátnosť, autenticita a originalita sú podstatou ich fondov a zbierok. Príkladom originálneho riešenia môže byť aj koncept Europeana Newspapers, ktorý ponúka online bránu k digitálnym novinovým zbierkam. O projekte, do ktorého je

zapojených 17 národných a univerzitných knižníc z 12 európskych krajín (zatiaľ bez účasti Česka a Slovenska), referoval Aleš Pekárek z Asociácie európskych vedeckých knižníc Liber. Užívatelia internetových zdrojov sú čoraz náročnejší a nestačí im len samotné sprístupnenie dokumentu v digitálnej forme. Projekt preto ponúka okrem klasického optického rozpoznávania znakov (OCR) aj náročnejšie riešenia, ako automatické rozpoznávanie a segmentovanie článkov a stĺpcov (CCS), detekovanie titulkov a automatické generovanie obsahu (UIBK), či rozpoznávanie menných entít (NER).

Ak je cieľom kultúrnej politiky Európskej únie rešpektovanie národnej identity, podpora kultúrnej rozmanitosti a medzikultúrneho dialógu, paradoxne, prezentácia zdrojov rozmanitého kultúrneho dedičstva si vyžaduje vysoký stupeň štandardizácie metadát a unifikácie technológií. Na ich koordináciu sa sústreďuje projekt Linked Heritage, ktorý predstavila Alena Součková z Inštitútu umenia – Divadelného ústavu v Prahe. Cieľom projektu je zlepšenie kvality obsahu Europeany, komplexnejšie metadáta, kvalitnejšie

vyhľadávanie a využitie digitálnych dát. Aj v tomto prípade sú webové nástroje Google vhodnou inšpiráciou.

Využívanie informačných technológií sa prejavilo aj v základnej práci pamäťových inštitúcií, teda dokumentácii, evidencii a odbornom spracovaní fondov a zbierok. Moderné databázové systémy sa stali súčasťou ich práce. Vývoj v tomto smere prebiehal individualisticky, separátne, priam priekopnícky. Nadriadené orgány neprejavili nijakú mieru koordinácie a výsledkom je, že dnes má každá pamäťová inštitúcia vlastný databázový systém, ktorý nie je kompatibilný s inými, a ktorý využíva osobitné pravidlá, štandardy a postupy. Budovanie spoločného portálu kultúry, ktorý by bol mostom do Europeany, je takmer nemožné. Nájdienie riešenia si vyžaduje kooperáciu všetkých pamäťových inštitúcií a harmonizáciu ich pravidiel a postupov. V Čechách sa o to pokúša projekt INTERPI, na ktorom pracuje Národný archív v Prahe v spolupráci s firmou Cosmotron Bohemia z Hodonína. Doterajší priebeh prác prezentovali Marie Balíková z Národnej knižnice ČR, Miroslav Kunt

AKM 2012 - Projekt INTERPI

In vino veritas I v případě popisu pomocí autorit???

Částečně, s výhradami 😊

28. 11. 2012

14

INTERPI

Popis inventárnej jednotky pomocou autorit. Z prednášky Harmonizace pravidel, standardů a postupů aplikovaných v paměťových institucích. Autor: Marie Balíková

z Národného archívu a Jana Šubová z organizácie Cosmotron Bohemia. V prvom rade museli spraviť analýzu pravidiel a štandardov, ktoré dnes využívajú knižnice (pravidlá AACR2, RDA, formát MARC21, Dublin Core, konceptuálny model FRBRoo), múzeá a galérie (pravidlá CCO, formát VRA Core, konceptuálny model CIDOC CRM) a archívy (medzinárodné štandardy ISAD a ISAAR). Navrhnutý model, ktorého základnými prvkami sú entita, vzťah, atribút a typ/trieda entít, by sa mohol stať spoločnou informačnou bázou pre všetky pamäťové inštitúcie.

Knihovníci sú v porovnaní s archivármi, muzeológmi, kurátormi a pamiatkarmi skutočnými priekopníkmi vo využívaní informačných technológií a na konferencii majú každoročne citeľnú prevahu. Na 13. ročníku sa prezentovali štrnástimi prednáškami, ktoré boli zamerané na digitalizáciu nielen knižných, ale aj obrazových a zvukových dokumentov, a ich internetovú prezentáciu. Väčšina inštitúcií sa pritom spolieha na vlastné webové stránky a len časť projektov je zameraná aj na migráciu dát do Europeany. Na celoštátnej úrovni je v Českej republike realizovaný napríklad projekt Knihovny.cz prezentovaný Bohdanou Stoklasovou, ktorý chce spojiť informačné systémy všetkých českých knižníc (cca 6 000) tak, aby bol digitálny svet kníh a služieb prístupný pre občana kedykoľvek, odkiaľkoľvek a kdekoľvek. Na program je napojený aj projekt Česká digitální knihovna, využívajúca systém Kramerius. Jeho ciele, ktorými sú agregácia obsahu českých digitálnych knižníc, jednotné rozhranie pre koncovým užívateľov a poskytovanie dát pre Europeanu, priblížil Martin Lhoták z Knižnice Akadémie vied ČR. Na české knižnice sa zameriava aj Virtuální depozitní knihovna, o ktorej hovoril Tomáš Foltýn z Národnej knižnice ČR. Jej cieľom je prepojiť tzv. úbytkové zoznamy a umožniť efektívnu delimitáciu vyradených knižničných dokumentov medzi knižnicami navzájom. K otázkam zmysluplnosti a budúceho využitia ohromného digitálneho obsahu, ktorý momentálne horúčkovo vytvárame, sa vrátil Jan Mottl zo spoločnosti AiP Safe. Spoločnosť participuje na projekte Národná digitálna

knižnica, pre ktorý dodala digitalizačné technológie, vybudovala infraštruktúru s potrebným softvérovým vybavením a zriadila repozitár v súlade s referenčným modelom OAI (Open Archival Information System). V rokoch 2013 – 2014 bude prebiehať samotný digitalizačný projekt, ktorého výsledkom bude 26 miliónov zdigitalizovaných strán, ktoré budú bezpečne uložené a systematicky ochraňované pre budúce použitie. J. Mottl si však zároveň položil otázku, či budú naši potomkovia tomuto monumentálnemu odkazu rozumieť a budú sa v ňom vedieť orientovať. K analytickým metadátam je podľa neho nevyhnutné pridať tzv. informačný priestor, ktorý užívateľovi poskytne relevantné informácie a odkazy k vybranému záznamu v súvislostiach a väzbách na ostatné záznamy, pričom bádateľ by mal mať možnosť pridávať ďalšie údaje (diskusie, komentáre, anotácie, tagovanie, preferencie, štatistiky). Atraktívnu prezentáciu predviedli Tereza Simandlová a Bohdana Frantíková z Národnej technickej knižnice, ktoré sa zamysleli nad problémom uchovávaní a prezentovania digitálnych dokumentov, ktoré tvoria samotné pamäťové inštitúcie (tzv. šedá literatúra).

Inšpiratívne pôsobili aj projekty, ktoré predstavili českí archivári, ktorí sú v sprístupňovaní zdigitalizovaných archívnych dokumentov nepomerne ďalej ako ich slovenskí kolegovia. Kontroverzné archívne dokumenty Mimořádného lidového soudu Praha z rokov 1945 – 1948 uložené v Štátnom oblastnom archíve v Prahe sa tešia veľkej bádateľskej pozornosti, no ich fyzický stav je neuspokojivý. Z dôvodu ochrany papierových dokumentov pristúpil archív k digitalizácii vybraných spisov (najžiadanejšie prípady, napr. K. Čurda, V. Gerik, A. Přeučil, K. H. Frank, H. Krebs a prípady končiace trestom smrti), ktoré spolu zaberajú 155 bm v 961 škatuliach. Digitalizácia postupuje pomerne pomaly, lebo fond je len čiastočne sprístupnený, spisy sa musia starostlivo vyhľadávať, fyzicky pripraviť a po skenovaní vypracovať záznam o spise aj jeho digitálnej kópii (v programe excel, jeden riadok = jeden sken). Projekt prezentoval Jiří Vichta

zo Štátneho oblastného archívu v Prahe.

S blížiacim sa smutným výročím začiatku prvej svetovej vojny sa aj slovenskí archivári zamýšľajú nad akciami, ktorými by verejnosti pripomenuli nezmyselnosť vojnových konfliktov. Zsvätenci možno poznajú nový európsky projekt EFG1914, ktorý nadväzuje na projekt European Film Gateway, sprístupňujúci vyše 600 000 filmov, fotografií, plagátov a iných dokumentov týkajúcich sa európskeho filmu. Projekt EFG1914 je zameraný na digitalizáciu a internetovú prezentáciu filmových a fotografických dokumentov týkajúcich sa prvej svetovej vojny. O projekte referoval Tomáš Lachman z českého Národného filmového archívu.

Digitalizácii fotografických dokumentov bol venovaný aj zaujímavý príspevok Tomáša Trantýra a Petra Hudičáka z firmy WAY UP s. r. o. v Plané nad Lužicí, ktorý informoval o ojedinelom projekte digitalizácie archívu Musea Fotoatelier Seidel. Projekt bol súčasťou programu cezhraničnej spolupráce Česká republika – Slobodný štát Bavorsko, ktorého cieľom je vytvorenie databanky spoločnej histórie Šumavy a Bavorského lesa, ktorá bude prístupná širokej verejnosti na webových stránkach múzea www.seidel.cz. Múzeum sa nachádza v Českom Krumlove v dome z roku 1905, v ktorom sa komplexne zachovalo nielen zariadenie domu zo začiatku 20. storočia, ale hlavne dobový fotoatelier s kompletným vybavením a unikátny súbor cca 140 000 sklenených dosiek a celuloidových pásov s negatívami Josefa a Františka Seidla. V rámci projektu bolo zdigitalizovaných 70 960 sklenených negatívov a plochých filmov a 44 000 políčok zvitkových filmov a kinofilmov. Dokumenty boli reštaurátorsky ošetrované, očíslované a popísané, po naskenovaní boli uložené do nových ochranných obalov od firiem Emba a Ceiba. Okrem tradičných metadát boli k obrázkom pripojené údaje z 32 zákazníckych kníh z rokov 1884 – 1953, ktoré boli počas projektu prepísané.

Súčasťou programu územnej spolupráce Česká republika – Slobodný štát Bavorsko je aj projekt bavorsko-českej siete digitálnych historických prameňov, na ktorom sa podieľajú západočeské a bavorské archívy.

Digitalizovať sa začali štyri základné typy archívnych dokumentov – matriky, kroniky, listiny a fotografie, ktoré sú postupne sprístupňované na webovom portáli portafontium.eu. Nadväzným projektom v rokoch 2013 – 2015 je Česko-bavorský archivní průvodce, zameraný na vyhľadávanie dokumentov na území celej Českej republiky a Bavorska a prepájanie informácií o histórii týchto krajín. Podobne funguje cezhraničný projekt s Rakúskom, ktorého hlavnými partnermi sú Moravský zemský archív v Brne, Štátny oblastný archív v Plzni a Diözesenarchiv St. Pölten. Výsledky digitalizácie archívnych dokumentov sú zverejňované prostredníctvom digitálneho prehliadača Acta publica. Tieto informácie však tvorili len pozadie príspevku Petra Kocourka zo Štátneho oblastného archívu v Plzni. Jeho hlavným prínosom boli totiž otvorené a praktické rady pre archivárov a archívy, ktorí stratili dôveru k uzavreným softwarovým aplikáciám s neznámou, nepružnou a nepružnou datovou štruktúrou, ktoré vyvíjajú súkromné firmy zamerané na krátkodobé štátne zákazky. P. Kocourek sa s poslucháčmi podielil o cenné, často bolestne získané skúsenosti nielen so samotnou digitalizáciou dokumentov, ale hlavne s vývojom databázovej aplikácie založenej na platforme open source software, ktorá by bola aj vhodným základom pre webový prehliadač Porta fontium. Dovolím si reprodukovať niektoré odporúčania P. Kocourka podrobnejšie. Aby vynaložená práca niekoľkých rokov nebola znehodnotená, oplatí sa od začiatku štruktúrovať popis v súlade s perspektívnymi medzinárodnými štandardmi. Spoliehať sa na dlhodobé trvanie unikátnych, s ničím nekompatibilných národných štandardov je naivné. Pri tvorbe komplexného archívneho informačného systému je nutné počítať s množstvom dát z rôznych databáz a tabuliek, ktoré je nutné previesť do nového systému, a čo je tiež dôležité, umožniť vytváranie väzieb medzi týmito dátami. Pritom je nutné počítať s tým, že rozsah informácií nie je dopredu definitívne daný a vždy sa bude meniť podľa charakteru a komplexnosti popisu vkladaných dát. Pozornosť je nutné venovať

nielen importom, ale aj budúcim exportom dát do iných systémov a portálov, a to v rozsahu a formáte, ktorý taktiež nie je dopredu daný. Plzenský archív sa rozhodol pre systém Drupal a pre zobrazovanie snímok používajú image server IIP Image, ktorý snímky načítava oveľa kvalitnejšie ako web Acta publica alebo Monasterium. Spokojný je tiež s obrazovým formátom JPGE2000 s pyramídovou štruktúrou. Veľkým rizikom je nedostatočné personálne obsadenie archívov kvalifikovaným informatikom a vzhľadom na úzku cieľovú skupinu (archívy) musí štát počítať so stálou finančnou podporou pre jednotlivé archívy.

Webovú aplikáciu DigiArchiv slúžiacu na sprístupnenie digitalizovaných archívnych dokumentov hodnotili z pohľadu administrátora a operátora Jakub Kaiseršat a Martin Hankovec zo Štátneho oblastného archívu v Třeboni. Informačné systémy pamiatkových inštitúcií a prezentáciu pamiatkových objektov na internete demonštrovali Pavel Hájek z Národného pamiatkového ústavu v Českých Budějoviciach a Martina Orosová z Pamiatkového úradu Slovenskej republiky v Bratislave.

Mimoriadny záujem, ktorý o konferenciu každoročne prejavujú pracovníci českých a slovenských pamäťových inštitúcií, ale aj súkromných IT firiem, organizátorov

presvedčil, že usporadúvanie tohto druhu konferencie má zmysel, že problematika využívania informačných technológií, digitalizácie zdrojov kultúrneho dedičstva a ich internetovej prezentácie tvorí v súčasnosti významnú časť práce pamäťových inštitúcií. Vzájomná výmena informácií, konfrontácia názorov, interdisciplinárna spolupráca a osobné kontakty sú nenahraditeľnou skúsenosťou, ktorá zúčastnené inštitúcie neuveriteľne posúva a dáva priestor na ich pozitívnu zmenu.

Možno nastal čas, aby aj slovenské pamäťové inštitúcie, ktoré práve plnia ciele Operačného programu Informatizácia spoločnosti 2, našli podobnú platformu, ktorá by im umožnila pravidelne sa navzájom informovať, poznávať skúsenosti partnerov, prijímať nové vedomosti a úspešne sa tak integrovať do digitálneho sveta európskeho kultúrneho dedičstva. Implementácia digitálnych technológií umožňuje skutočnú informačnú explóziu, možnosti zdieľania a prenos dát v celosvetovom kybernetickom priestore. No nesmieme zabúdať na zmyslupnosť týchto technológií, ktorá sa stráca, pokiaľ ich nedokážeme naplniť relevantnými informáciami zrozumiteľnými aj budúcim generáciám.

Martina Orosová
Archív Pamiatkového úradu SR

Senec – stáročia mesta

V dňoch 28. – 29. novembra 2012 sa pri príležitosti 760. výročia prvej písomnej zmienky mesta Senec uskutočnila v kultúrnom centre Labyrint (2. poschodie Mestského kultúrneho strediska) dvojdňová vedecká konferencia s medzinárodnou účasťou. Jej hlavnými organizátormi boli Mesto Senec, Mestské kultúrne stredisko a Mestské múzeum v Senci. Záštitu nad podujatím prevzal primátor mesta, Ing. Karol Kvál. Na konferencii odzneli prednášky o prírodných, archeologických, kultúrno-historických a iných hodnotách mesta. Zúčastnili sa jej odborníci z univerzít, výskumných pracovísk, pamiatkových a pamäťových inštitúcií nielen zo Slovenska, ale aj z Maďarska.

V úvode po slávnostnom otvorení

a príhovoroch odzneli dve prednášky z oblasti prírodných vied. Obe boli zamerané na tzv. Martinský les nachádzajúci sa v chotári mesta. Prednáška doc. PhDr. Petra Fedora, PhD. z Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave niesla názov O poklade Martinského lesa a reliktnosti okolitých dúbav. Ide o les, ktorý je dnes už len refúgiom kedysi rozsiahlych dubových porastov sprašových pahorkatín juhozápadného Slovenska. Okrem samotných ekologických interakcií bola doménou Martinského lesa aj vzácna biodiverzita, od základnej genetickej, cez druhovú až po ekosystémovú dimenziu. Napriek tomu, že je chránenou prírodnou oblasťou európskeho významu (Natura 2000), „prakticky od začiatku tretieho milénia nahľadáva úsilie konzumného

človeka samotnú existenciu tejto lokality“. Na výskum flóry Martinského lesa v minulosti sa vo svojom príspevku Martinský les očami botanikov od dôb minulých po súčasnosť zamerala RNDr. Jana Ružičková, PhD. Martinský les sa v súvisiacej odbornej literatúre spomína už od polovice 19. storočia, výskumy v ňom pokračujú dodnes.

Ďalšie prednášky boli venované dejinám mesta a jeho okolia. Najnovšie výskumy medievalistu doc. PhDr. Vladimíra Rábika, PhD. z FiF Trnavskej univerzity dokazujú existenciu kontinuálnych majetkových komplexov už z preduhorskeho obdobia. Jeho analógie odvodené z neskorších listinných odkazov dokladajú aj konkrétne archeologické nálezy zistených okolitých sídlisk z veľkomoravského a z povelkomoravského obdobia. Podľa všetkého bol Senec v najstaršom období i v čase formujúceho sa Uhorska súčasťou sústavy služobných sídlisk, pričom je celkom možné, že tunajšie obyvateľstvo sa pôvodne zameriavalo na výrobu dreveného uhlia. Podľa tejto teórie mali do zmienenej sústavy patriť neskoršie stredoveké obce na území dnešného Viničného, Senca-Martina, samotného Senca, ako aj predpokladané zaniknuté sídlisko medzi Turňou a Dedinkou pri Dunaji na pravom brehu Čiernej Vody. Senec známy v dnešnej polohe, osídlený už v čase prvej písomnej zmienky 1252 Nemcami venujúcimi sa remeslu a obchodu, postupne pohltil pôvodné osídlenie v polohe Sv. Martin a aj predpokladané sídlisko na brehu Čiernej Vody. Príspevok PhDr. Marty Herucovej, PhD. z Umenovedného ústavu SAV sa snažil ozrejmiť charakter Božieho hrobu v Kostole sv. Mikuláša v Senci. Autorka na základe umeleckohistorického výskumu priblížila aj doteraz neznámu osobnosť tvorcu tejto pamiatky, ktorej vznik je datovaný do roku 1867.

Po prestávke nasledovali témy najmä z oblasti hospodárskych dejín. Za domácich vystúpil Mgr. Gábor Strešňák z Mestského múzea v Senci. Vo svojom príspevku sa venoval existencii miestnej tridsiatkovej stanice, ktorá patrila najmä vďaka obchodu s dobytkom smerujúcim do Viedne v 16. – 18. storočí k významnejším na území dnešného juhozápadného Slovenska. Na záver sa venoval aj jej úradníkom a otázkam týkajúcim sa budovy stanice. Nasledoval príspevok PhDr. Radoslava Ragača, PhD. zo Slovenského národného

archívu, predmetom ktorého bola senecká manufaktúra na súkno. Tejto téme bola zatiaľ venovaná len veľmi malá pozornosť. Senecká manufaktúra bola umiestnená v druhej polovici 18. storočia v Esterházyovskom komplexe zvanom Veľký Štíft. Bola orientovaná na výrobu súkna, zdrojom vlny mali byť prioritne ovce chované na panstve. S činnosťou manufaktúr súvisela aj snaha o pestovanie hodvábnika na panstve. O svedectvách tereziánskej urbárskej regulácie a o reálnych miestnych pomeroch z nej vyplývajúcej prednášala Mgr. Eva Benková, doktorandka FiF UK v Bratislave. Sústredila sa na lokálne eventuálne rozdiely vo vzťahu k úradne stanoveným unifikujuším predpisom. Seneckým družstvám a ich rôznym formám od konca 19. storočia do polovice 20. storočia bola venovaná prednáška Štefana Gaučíka, PhD. z Múzea mesta Bratislavy. Autor sa vo svojom príspevku zaoberal aj s doteraz málo ocenenou osobnosťou miestneho farára A. Károlyiho (†1942) a jeho záslužnou organizačnou prácou v tejto oblasti. Sencu v období I. československej pozemkovej reformy a tu vznikajúcim kolóniám bol zasvätený v poradí posledný príspevok prvého rokovacieho dňa od PhDr. Evy Vrabcovej zo Slovenského národného archívu. Majiteľmi veľkostatkov, ktoré boli určené na zábor a parceláciu v katastrálnom území Senca boli Michal Esterházy, Ján Pálffy a ich dedičia a Diosecká hospodárska, cukrovarnícka a liehovarská spoločnosť v Diosegu (dnes Sládkovičovo).

V druhý rokovací deň sa dostali na rad témy najmä z oblasti archeológie, pomocných vied historických a témy majúce najmä historicko-kultúrny význam. Stredovekému Sencu z pohľadu archeológie sa venoval Mgr. Tomáš König, PhD. z Filozofickej fakulty UK v Bratislave. Včasnosclovanské nálezy boli odkryté v západných častiach katastra mesta. Etnicko-kultúrny hraničný charakter tohto územia možno doložiť na základe pohrebiska obyvateľstva avarského kaganátu, ktoré patrí medzi najsevernejšie položené. Prvé dve storočia vrcholného stredoveku, až do prvej písomnej zmienky z roku 1252 sú z archeologického hľadiska takmer neznáme. Celkovo je možné povedať, že poznanie vrcholnostredovekého mesta Senca má z pohľadu archeológie veľmi vážne nedostatky. Autor i napriek tomu podal veľmi zaujímavú teóriu stredovekého vzniku

dnešného mesta.

Významu nálezov mincí z hľadiska poznania Senca a jeho okolia bol venovaný príspevok Mgr. Mareka Budaja, PhD. z Historického múzea SNM. Prednáška bola v úzkom spojení s tematikou dočasnej výstavy otvorenej po konferencii v popoludňajších hodinách v budove mestského múzea, prezentujúcej mincové nálezy od 4. storočia pr. Kr. do 18. storočia. *Collegium Oeconomicum* – prvá vyššia forma vzdelávania inžinierskeho a ekonomického zamerania v Uhorsku vznikla v Senci vďaka základine a darov kancelára Františka Esterházyho a plnej podpory panovníčky Márie Terézie. Okolnostiam jeho vzniku bola venovaná prednáška Andrása Koltaiho, PhD. z archívu piaristov v Budapešti. Peregrináciám seneckých študentov zahraničných univerzít od roku 1416 po 1918 sa venoval príspevok doc. László Szögiho, PhD. z Univerzity Loránda Eötvösa v Budapešti. Z uvedeného obdobia je známych 68 študentských zápisov v matrikách zahraničných univerzít. Príspevok doktorandky Filozofickej fakulty UK v Bratislave, Mgr. Júlie Suslovej sa javil v svetle nutnosti rekonštrukcie miestnej synagógy ako výsostne aktuálny. Venovala sa totiž jeho kultúrno-politickému

významu ako aj prierezu dejín miestneho židovstva najmä v 19. a 20. storočí. Posledný príspevok od lingvistky Diany Kozsík, PhD. z Budapešti bol venovaný nárečovým špecifikám maďarského jazyka v Senci a v ďalších obciach na okolí. Ide o nárečie špecificky kvalifikované ako „ö-zujúce“, t. j. nadmerne používajúce túto samohlásku. Ohľadom vzniku seneckého maďarského nárečia uviedla autorka príspevku ako najpravdepodobnejší názor ten, ktorý ho dáva do súvislosti so Sikulmi, prítomnými v stredoveku v pohraničnom území Uhorska so zásahom aj do okolia Senca. Ö-zovanie prítomné od 13. storočia v jazyku bolo už v tejto skorej fáze svojho vývoja také vplyvné, že sa dokázalo udržať a neskôr aj samostatne vyvíjať na rôznych, od seba vzdialených miestach maďarského jazykového územia.

Všetky príspevky konferencie boli podnetné a priniesli veľa pozitív a nových vedomostí. Ich význam je o to väčší, že išlo o doteraz prvé podobné podujatie organizované v meste. Organizátori plánujú príspevky v budúcnosti vydať v podobe zborníka štúdií.

Gábor Strešňák

Mestské múzeum v Senci

Prvé stretnutie rakúskych podnikových archivárov

Začiatkom decembra minulého roku (3. 12. 2012) sa v nádhernej historickej budove viedenského Priemyselného domu (*Haus der Industrie*) konalo prvé stretnutie rakúskych podnikových archivárov s názvom *1. Tag der Unternehmensgeschichte*, ktoré organizovala spoločnosť Archiversum v spolupráci s Historickou sekciou Bank Austria AG a Priemyselným združením (*Industriellenvereinigung*), ktoré poskytlo spomínané historické priestory.

Otvárací referát patrilo nestorovi rakúskeho archívnictva, bývalému riaditeľovi Rakúskeho štátneho archívu prof. Lorentzovi Mikoletzkiemu, ktorý sa venoval záchrane kultúrneho dedičstva rakúskych podnikov a podnikateľov zo strany štátnych archívov. Po ňom vystúpili viacerí prednášajúci z tzv. vlajkových lodí rakúskeho bankovníctva

a priemyslu (*Österreichische Nationalbank, voestalpine AG, EVN AG a i.*), ale aj záujmových združení a profesijných organizácií (presný prehľad prednášajúcich spoločne so stručnými prezentáciami ich referátov sú dostupné online na <http://archiversum.com/2012-12-03-vortraege/>).

Publikum tvorili predovšetkým archivári a správcovia registratúr z viacerých rakúskych koncernov, ktoré pripravujú vznik „historických“ archívov aj v rámci vlastnej firemnej štruktúry. Z tematicky zameraných prednášok, ktoré približovali vznik a zloženie fondov jednotlivých podnikových archívov, by som na tomto mieste chcel venovať pozornosť trom z nich, ktoré by mohli byť inšpiráciou aj pre slovenských archivárov.

Prvá z nich bola obsahla prednáška

Michaela Jurka, M.A. zo Združenia nemeckých podnikových archivárov (*Vereinigung deutscher Wirtschaftsarchivare e.V.*) a zároveň archívára Commerzbank AG o podnikových archívoch medzi tradičnou starostlivosťou, vedou a ekonomickou racionalitou. M. Jurk predniesol základné tézy relatívne fungujúceho podnikového archívu a jeho akceptácie zo strany vedenia na týchto faktoroch.

Podnikové archívy, ktoré vznikli z rodinnej tradície (zakladatelia podniku) sa zvyčajne akceptujú a sú etablované. Tie, ktoré vznikli z externých dôvodov alebo kvôli výročnému jubileu (napr. výročie vzniku alebo potreba bádať v písomnostiach spoločnosti, napr. kvôli reštitúciám z obdobia druhej svetovej vojny) z pôvodných podnikových registratúr, potrebujú preukázať svoju životaschopnosť. Musia sa vedieť prezentovať svojou prácou a službami efektívne nielen smerom do podniku, ale aj navonok pred verejnosťou. Akceptácia podnikového archívu prebieha formou tzv. silných a slabých faktorov. Medzi silné patrí právna bezpečnosť (zabezpečenie dôležitých majetkovoprávných a personálnych záznamov danej spoločnosti) a správa záznamov (registratúra). Slabé faktory tvorí tzv. *History marketing* (interný) vo forme publikácii (firemného časopisu), prezentácii, výstav a vedeckého historického bádania (externý faktor). Aj z tohto dôvodu bývajú podnikové archívy zaradené v rámci firemnej štruktúry pod právne oddelenie alebo pod marketingom či komunikačným oddelením. Niektoré podnikové archívy tvoria súčasť firemného múzea a sú v nich uložené aj trojrozmerné exponáty.

Ďalej je veľmi potrebné vytvorenie priameho a dlhodobého kontaktu s vedením spoločnosti, resp. s ľuďmi, ktorí majú rozhodovacie právomoci, čo je forma akéhosi archívneho lobizmu. Jurk uviedol konkrétny prípad v prípade nemeckej Commerzbank, kde je založená Spoločnosť Eugena Guttmana (*Eugen-Gutmann-Gesellschaft e.V.*), pomenovaná po bankárovi bývalej Dresdner Bank, ktorá sa venuje dejinám tejto banky (predchodca Commerzbank) a aj dejinám bankovníctva. V jej predstavenstve majú miesto aktuálni členovia predstavenstva banky,

ktorý sa takto podieľajú na chode spoločnosti a zároveň majú predstavu o význame a činnosti bankového archívu.

V krízových situáciách, keď sa v rámci spoločností začína hovoriť o znižovaní nákladov a šetrení, vplývajú tieto faktory na prežitie archívu. Na jednej strane sú to právnici, ktorí požadujú ochranu dôležitých záznamov a zabezpečenie obehu záznamov v rámci spoločnosti, na druhej strane je to vlastný aktívny lobizmus archívára (archivárov) cez History marketing o opodstatnenosti existencie archívu ako miesta, ktorým sa spoločnosť prezentuje v rámci firmy a navonok voči verejnosti.

Viacerí prednášajúci nadviazali na Jurkove tézy a poukázali na faktory, vďaka ktorým v ich spoločnostiach existujú archívy (myslené v pravom slova zmysle, kde sa uchovávali záznamy trvalej hodnoty). Napríklad Dr. Georg Rigele, archívár energetického koncernu EVN AG hovoril o zdigitalizovaní technickej dokumentácie, ktorú využívajú sieťoví operátori, čo takmer okamžite uľahčilo rozhodovanie o tom, či je archív potrebný. Do kompetencie archívu patrí tzv. on-boarding, školenie, kde sa noví zamestnanci zoznamujú s minulosťou a poslaním spoločnosti po príchode do zamestnania. Archív EVN je preto organizačne zaradený pod Komunikačné oddelenie.

Trvalú úschovu archívnych dokumentov podnikov zabezpečuje v Nemecku sieť tzv. Hospodárskych archívov (*Wirtschaftsarchiv*) na báze spolkových krajín. V Rakúsku má takýto Hospodársky archív spolková krajina Vorarlbersko (*Wirtschaftsarchivs Vorarlberg*) so sídlom vo Feldkirchu, ktorý spravuje predovšetkým archívne fondy zaniknutých podnikov a firiem z tohto územia. Činnosť tohto archívu priblížil jeho vedúci Dr. Christian Feurstein. Financovanie inštitúcie zabezpečujú hospodárske komory a združenia zo spolkovej krajiny, vláda spolkovej krajiny a sponzorsky samotné podniky a komunity. Odborní pracovníci sa podieľajú na záchrane archívnych dokumentov (napr. zo spoločností, ktoré skončili svoju činnosť), ich spracovaní

a sprístupnení bádateľskej verejnosti. Touto akvizičnou činnosťou získali napríklad bohatý fotografický archív k hospodárskym dejinám Vorarlberska. Zachránili množstvo plagátov a reklamných materiálov, či osobných pozostalostí grafikov, ktorí sa venovali reklamnej tvorbe.

Rakúske podnikové archívnictvo sa tiež nenachádza práve v najideálnejších podmienkach (čomu by nasvedčovali aj prezentované fotografie priestorov archívov, ktoré tvoria takisto v drvivej väčšine pivnice budov podnikových centrál) a zároveň musia vedieť obhájiť potrebu svojej existencie. Ich situácia je azda v niečom ľahšia ako na Slovensku (ak odrátame ekonomickú otázku), a to vo väčšom historickom povedomí spoločnosti. Veď aj generálny sekretár

hostujúcej organizácie je absolventom štúdia histórie a záverečná prednáška referenta Priemyselného združenia Dr. Clemensa Wallnera o hospodárstve Rakúska bola vedená v duchu porovnávania minulosti a prítomnosti, pričom sa poukazovalo na vývojové tendencie, ktoré sa dajú získať len využitím historických údajov uchovávaných v archívoch. V našich podmienkach, kde takí istí mladí „technokrati“ a ekonomickí špecialisti by azda najradšej pozatvárali všetky nevýnosné a nezarábajúce odvetvia, či zlikvidovali celú štátnu správu, mi jeho slová o tom, ako si treba brať príklad z dejín, zneli ako z inej planéty.

Michal Duchoň
IMMOFINANZ AG

„História na písmeno A“ – archeológia a archívnictvo. Deň otvorených dverí 2013 na Prešovskej univerzite v Prešove

Dňa 14. februára 2013 sa na Prešovskej univerzite v Prešove uskutočnilo už tradičné podujatie Deň otvorených dverí. V rámci neho katedry a inštitúty všetkých fakúlt sprístupnili záujemcom svoje priestory a rôznou formou im predstavili možnosti štúdia na odboroch, ktoré ponúkajú. Inštitút histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove (IH FF PU), jedno z najstarších odborných pracovísk na univerzite, tento rok popri prezentácii celkového profilu, teda možností štúdia v odboroch učiteľstvo akademických predmetov – dejepisu v kombinácii s históriou, archívnictvom alebo dejinami relígií, ponúkol mladým návštevníkom aj podrobnejšie prezentácie dvoch vedných oblastí, ktoré sú s ním úzko späté – archeológie a archívnictva.

Hoci archeológia na Inštitúte histórie FF PU v Prešove nie je samostatným študijným odborom, vďaka hlbokému záujmu doc. PhDr. Mariána Vizdala, CSc. a bohatým odborným skúsenostiam nadobudnutým v praxi je výučba pravekých či starovekých dejín a s nimi súvisiacou archeológiou pamätnou udalosťou pre každého študenta na Inštitúte histórie. Doc. M. Vizdal vo svojej prezentácii osvetlil poslucháčom základný

postup pri archeologickom výskume od povrchových zberov cez leteckú archeológiu až po samotný odkryv zameraného náleziska. Súčasťou jeho výkladu boli aj niektoré ukážky z bohatej zbierky hmotných prameňov, ktoré dosiaľ vďaka výskumom zhromaždil. Okrem toho si zaspomínal aj na mnohých študentov, ktorých brával na archeologické prieskumy a výskumy na východnom Slovensku. Možnosť aktívnej účasti na vykopávkach ponúka aj v súčasnosti.

Po archeológii nasledovalo predstavenie archívnictva, ktoré je na Inštitúte histórie etablované aj inštitucionálne v podobe Katedry archívnictva a pomocných vied historických. Katedra má už svoju vyše 20-ročnú tradíciu a významnou zásluhou svojho zakladateľa prof. PhDr. Ferdinanda Uličného, CSc. vychovala už desiatky úspešných archivárov pracujúcich na Slovensku aj v zahraničí. Školou prof. F. Uličného prešla aj súčasná vedúca katedry Mgr. Marcela Domenová, PhD., ktorej značné praktické a teoretické znalosti, bohatá publikačná a pedagogická činnosť a tiež nezanedbateľný ľudský prístup formujú nielen študentov archívnictva, ale aj študentov ostatných

Foto: Luciana Hoptová

odborov. V rámci svojej prezentácie dr. M. Domenová predstavila potenciálnym záujemcom o štúdium archív ako inštitúciu, štruktúru archívov na Slovensku a hlavné činnosti archívu a archivárov. Ozrejmila im tiež obsah štúdia archívniectva – teoretickú výučbu archívnej praxe, pomocné vedy historické, ako aj potrebu jazykových znalostí, teda všetky oblasti, ktoré bude budúci archivár pri svojej práci potrebovať. Na ilustráciu mali študenti možnosť nahliadnuť aj do niektorých novovekých písomných prameňov, či vyplniť si bádateľský list alebo archívnu žiadamku.

Na konci oboch prezentácií prebiehala diskusia medzi súčasnými študentmi odboru história a prednášajúcimi o predmetných odboroch, do ktorej sa mohli zapojiť aj uchádzači o štúdium.

Štúdium na Inštitúte histórie FF PU v Prešove má svoju bohatú tradíciu, sformované výskumno-pedagogické pracoviská, ktorých budúcnosť a ďalší rozvoj tkvie vo výchove nových zanietených odborníkov. Tohtoročný Deň otvorených dverí na Prešovskej univerzite bol nádejnou príležitosťou na ich oslovenie.

Mariana Kosmačová
IH FF PU v Prešove

História Prievidze vo svetle archívnych dokumentov

Zamestnanci ŠA v Nitre, pobočka Bojnice si zvolili latinský názov výstavy *MEMORIA PRIVIDIAE ANTIQUAE*, aby mohli dôstojne prostredníctvom fotokópií archívnych dokumentov z rokov 1415 – 1899, ktoré sú pamäťou mesta Prievidze, prezentovať jeho históriu. Výstava sa uskutočnila ako jedno z mnohých podujatí v rámci roka výročí – 2013, konkrétne 900. výročia prvej písomnej zmienky o Prievidzi v Zoborskej listine z roku 1113 a 630. výročia udelenia mestských výsad kráľovnou Máriou 28. januára 1383. Spoluorganizátormi boli Regionálne kultúrne stredisko v Prievidzi v zriaďovateľskej pôsobnosti Trenčianskeho samosprávneho

kraja, K-2000 a Mesto Prievidza.

Slávnostná vernisáž sa uskutočnila 12. 2. 2013 v Regionálnom kultúrnom centre v Prievidzi. Dlhé týždne príprav boli ocenené vysokou účasťou už pri otvorení výstavy, vyše 100 návštevníkov z kruhov predstaviteľov štátnej správy, samosprávy, mestských poslancov, riaditeľov a zamestnancov

kultúrnych inštitúcií, ale aj z radov študentov a širokej verejnosti, sú dostatočným dôkazom, že obyvatelia Prievidze majú záujem o poznanie histórie svojho mesta. Boli sme nesmierne radi, že sme mohli privítať aj naše kolegyné z Topoľčian Olinku Kvasnicovú a Helenku Grežd'ovú. O spestrenie programu sa postarali herci z divadla Shanti, ktorí nás svojim umeleckým a veľmi pôsobivým vystúpením vtiahli do obdobia vlády kráľa Kolomana a kráľovnej Márie.

Nešťastným rokom nielen pre obyvateľov Prievidze, ale aj pre jej históriu sa stal rok 1678, kedy kurucké vojská počas povstania Imricha Tököliho vypálili celé mestečko. V plameňoch zhorel aj vzácny mestský archív. Podarilo sa zachrániť len výsadné listiny. Práve tieto sú prvýkrát sprístupnené verejnosti spolu s medailónmi kráľov, ktorí boli aktérmi ich darovania alebo potvrdenia. Výstava prostredníctvom dokumentov poukazuje aj na spor o mestské výsady, ktorý vyvrcholil v roku 1771 prievidzskou vzbурou žien. Návštevníci sa môžu oboznámiť s činnosťou mestskej kancelárie, so správou mestečka v 18. a 19. storočí, s voľbou mestského zastupiteľstva, ktorá prebiehala každý rok 1. novembra. K zaujímavým vystavovaným dokumentom patria zápisnica zo slávnostného zasadnutia magistrátu po reštaurácii, zápisnica zo súdneho prešetrenia trestného činu pokusu otráviť manžela, ale aj mestský rozpočet, či platy predstaviteľov a zamestnancov mestečka.

Biele miesta v dejinách Prievidze, 15. – 17. storočie, sme sa snažili vyplniť informáciami o archívnych dokumentoch týkajúcich sa Prievidze alebo pochádzajúcich z mestskej kancelárie, ktoré sú uložené v slovenských archívoch – Štátny archív v Banskej Bystrici, pobočka Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Kremnica, Zvolen, Štátny archív v Bytči, pobočka Martin, Štátny archív v Bratislave, pobočka Trnava a Archív hlavného mesta SR Bratislavy. Aj touto cestou ešte raz ďakujeme kolegyniam a kolegom, ktorí boli veľmi ústretoví a nápomocní pri

vyhľadávaní pre nás tak cenných písomností.

Spestrením výstavy sú ukážky z výtvarných diel akademického maliara Imricha Vysočana, pre ktorého Prievidza bola srdcovou záležitosťou. Ako jediný namaľoval obrazy s historickou tematikou ženskej vzbury a prievidzského jarmoku. Výstava je obohatená trojrozmernými predmetmi ľudového zberateľa Rastislava Haronika

z Vyšehradného. Vystavený je ženský odev, lajblíky, čepiec zlatohlav, strieborný čepiec, gombíky, spony, krčahy, misky a kvetináče z 19. storočia.

Dúfame, že výstava sprístupnená do 12. marca 2013, rozšíri obzor poznávania dejín Prievidze medzi žiakmi, študentmi aj širokou verejnosťou.

Zuzana Kotianová

Štátny archív v Nitre, pobočka Bojnice

Hradisko vo Svätom Jure – svedok dávnej minulosti

Prostredníctvom múzeí sa často, i keď na obmedzený čas, prezentujú výnimočné súbory archeologických nálezov pochádzajúcich z istej lokality, kostola, hradu či hradiska. V Literárnom a vlastivednom múzeu vo Svätom Jure bola otvorená reinštalácia výstavy zameranej na hradisko Neštich nachádzajúce sa v katastri Svätého Jura z priestorov Malokarpatského múzea v Pezinku.

Vernisáž sa konala vo štvrtok 21. februára 2013 v Literárnom a vlastivednom múzeu a otvoril ju riaditeľ Malokarpatského múzea v Pezinku PhDr. Martin Hrubala, PhD. Lákadlom sa stali archeologické nálezy (hlavne tie nájdené v poslednom období), ako napr. rímske mince, rôzne šperky, militáriá atď. Zaujala aj videoprezentácia samotného archeologického výskumu priamo „in situ“. Medzi návštevníkmi predovšetkým z radov miestnych obyvateľov nechýbal ani primátor mesta Svätý Jur Ing. Alexander Achberger. Hlavné slovo dostal archeológ Malokarpatského múzea PhDr. Július Vavák, ktorý pod záštitou menovanej inštitúcie v zriaďovateľskej pôsobnosti Bratislavského samosprávneho kraja vykonával výskum na hradisku od roku 2006. Bol teda najpovolanejšou osobou, ktorá mohla predstaviť históriu skúmanej lokality aj prostredníctvom archeologických nálezov zo zbierok SNM – Archeologického múzea a Malokarpatského múzea v Pezinku. V krátkosti priblížil históriu hradiska, ktorú prezentoval nálezmi o prítomnosti človeka

na týchto miestach až po jeho využívanie v modernej dobe ako miesto výletov.

Pozrime sa teda bližšie na svätajurské hradisko. Počiatky osídlenia neskoršieho slovanského hradiska sa podľa novších nálezov odhadujú od strednej až mladšej doby kamennej. Medzi najstaršie nálezy dokumentujúce nielen osídlenie, ale aj fungujúce poľnohospodárstvo, patrí časť bronzového kosáka. Ďalšie nálezy približujú osídlenie v staršej dobe železnej – halštatskej, mladšej dobe železnej – laténskej (450 – 0 n. l.). Toto obdobie spojené s nástupom keltskej civilizácie je v súbore vystavených archeologických nálezov prezentované napr. železnými sponami či keltskou mincou. V dobe rímskej (0 – 375 n. l.) začali do riedko osídlených oblastí prenikať prví Germáni a tiež Kvádi ako vazali Rimanov. Pamiatkami prislúchajúcimi k daným časom sú len nedávno nájdené dve rímske mince. Z obdobia sťahovania národov (375 – 568 n. l.) pochádza zlomok zdobeného skleneného praslenu.

Najintenzívnejšie osídlenie v tejto lokalite dokumentujú nálezy z konca 8. až začiatku 10. storočia. V tomto období bolo výšinné sídlisko prebudované na opevnené hradisko ako jedno z centier Nitrianskeho kniežactva a neskôr Veľkomoravskej ríše. Medzi nálezy z tohto obdobia patrí bronzové kovanie opasku s vyobrazením grifa či súbor bronzových šperkov, ktoré si návštevníci výstavy môžu bližšie pozrieť. Hradisko po zániku Veľkej Moravy zreteľne stratilo význam regionálneho opevneného sídla a stalo

Foto: Beáta Vlasáková

sa príležitostným útočiskom – refúgiom, ktoré sa v časoch ohrozenia v polovici 13. a následne aj v 14. storočí využili grófi zo Svätého Jura a Pezinka ako svoje dočasné sídlo. Jednou z pamiatok na toto obdobie a zároveň dominantným artefaktom výstavy je súbor hlineného vodovodného potrubia, ktoré napúšťalo cisternu na hradisku z tri kilometre vzdialeného horského prameňa. Nález potrubia v danom rozsahu nemá na území Slovenska obdobu.

V neskoršom období, keď sa novým sídlom grófov stal svätojurský hrad, nebola na hradisku až do príchodu archeológov, ako vtipne podotkol vedúci posledných archeologických výskumov Július Vavák, zaznamenaná výraznejšia ľudská aktivita.

Výstava archeologických nálezov zo svätojurského hradiska trvala v Literárnom a vlastivednom múzeu vo Svätom Jure do 13. apríla 2013.

František Gahér, ml.
Archív Univerzity Komenského

Na sútoku riek – Život na slovensko-rakúskom pohraničí

V dňoch 19. a 20. marca sa v priestoroch Bratislavského hradu konal v poradí tretí workshop spoločného slovensko-rakúskeho projektu *Crossborder Archives* – Pamäť bez hraníc. Konferenciu s názvom *Na sútoku riek – Život na slovensko-rakúskom pohraničí* organizoval Štátny archív v Bratislave v spolupráci so Slovenským národným múzeom. Na úvod účastníkov konferencie privítali Lenka Pavlíková za Štátny archív v Bratislave, Ladislav Vrteľ za Odbor archívov a registratúr MV SR a Branislav Panis za Historické múzeum SNM. Cieľom konferencie bola snaha o vykreslenie vzájomného vplyvu Rakúska a Slovenska v rôznych oblastiach života od najstarších čias po koniec 20. storočia.

V úvodnej prednáške zástupkyňa Medzinárodného inštitútu pre archívny výskum ICARUS Corrina Ziegler priblížila projekt *Crossborder Archives* – Pamäť bez hraníc,

zameraný na digitalizáciu a online sprístupnenie archívnych dokumentov zo slovenských a rakúskych archívov. Cieľom projektu je jednak poskytnúť verejnosti prístup k archívnym prameňom prostredníctvom internetu a zároveň posilniť spoluprácu slovenských a rakúskych archívov pri výmene skúseností v oblasti digitalizácie a aplikovania medzinárodných štandardov. Na prvú prednášku tematicky nadviazal Richard Marsina, keď účastníkom sprostredkoval svoje spomienky na začiatky slovensko-rakúskej archívnej spolupráce, ktoré boli úzko spojené s prípravami Slovenského diplomata. V ďalšej prednáške Vladimír Rábik z Trnavskej univerzity oboznámil poslucháčov so zabudnutou správou ríšskeho klerika regensburgskému arcibiskupovi, ktorá dokumentuje pokusy nemeckého kráľa o rozdelenie Uhorska po vymretí Arpádovcov medzi Habsburgovcov a Čechy po toku rieky

Pozdravný príhovor PhDr. Ladislava Vrteľa

Dunaj. Správa dokazuje, že rozdiely v historickom vývoji Uhorska na oboch stranách Dunaja po rozpade Veľkej Moravy pretrvávali aj v období vymretia Arpádovcov. Juraj Šedivý z Katedry archívnickva a pomocných vied historických FiF UK vo svojej prednáške Dunaj – Dobrý sluha a zlý pán podčiarkol strategickú polohu Bratislavy (a Devína) na tranzitnom koridore zo severu na juh medzi dvoma deltamí Dunaja. Pomenoval prínosy i záporné stránky rieky pre mesto a pokúsil sa o lokalizovanie oboch bratislavských prístavov. Peter Pišút z Prírodovedeckej fakulty UK priblížil geomorfologické zmeny Dunaja v oblasti slovensko-rakúskeho pohraničia a premeny dunajských ostrovov v priebehu storočí. Príspevok Jána Lukačku z Univerzity Komenského bol zameraný na prepojenosť obyvateľstva Bratislavy, Viedne a Hainburgu najmä od polovice 12. storočia, keď aj do širšieho okolia Bratislavy začali prichádzať prví nemeckí hostia. Miriam Hlavačková z Historického ústavu SAV sa venovala prepojeniu pedagogického zboru medzi Academiou Istropolitanou a Viedenskou

univerzitou. Pokúsila sa zostaviť zoznam dolnorakúskych učencov, ktorí vyučovali na Academií Istropolitane. Úlohu Ferdinanda I. Habsburského pre rast významu Bratislavy ako hlavného mesta Uhorska a panovníkov pozitívny vzťah k Bratislave priblížil Jozef Baďurík z Univerzity Komenského. Mária Zacharová zo Štátneho archívu v Bratislave na základe prameňov zo slovenských archívov podrobne spracovala početné hraničné spory medzi rakúskou a uhorskou časťou monarchie v 18. storočí. Pavol Vrablec z Múzea Michala Tillnera v Malackách zdokumentoval historické premeny prevozu vo Veľkých Levároch, jedného z viacerých prevozov cez rieku Moravu. Veronika Nováková (Štátny archív v Bratislave, pobočka Šaľa) si vo svojom príspevku všimla obchodné vzťahy mestečiek Žitného ostrova, Šamorína a Dunajskej Stredy s Viedňou v 17. – 19. storočí. Napriek silnej konkurencii neďalekej Bratislavy sa viedenský vplyv v nemalej miere prejavil v remeslách (mäsiarstvo, rybárstvo), umení či vzdelaní. Ján Kúkel z Archívu hlavného mesta SR Bratislavy priblížil spory a viac či menej legálne metódy konkurenčného boja medzi Bratislavou

Kolektív Štátneho archívu v Bratislave – organizátori podujatia

a malokarpatskými vinármi na jednej strane a obchodníkmi s vínom z Dolného Rakúska na druhej strane na začiatku 17. storočia. Ich súčasťou bolo aj získavanie spojencov na viedenskom panovníckom dvore, ktoré malo následne vplyv aj na iné oblasti vzájomného spolunažívania. Tomáš Tandlich z Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre priblížil význam cenovej limitácie Bratislavskej stolice z roku 1704 ako dôležitého prameňa pre poznanie zastúpenia jednotlivých remeselných odvetví a výšky cien remeselných výrobkov v období pred stavovským povstaním Františka II. Rákociho. Jana Zaťková z Vojenského historického ústavu vo svojej prednáške vykreslila rozdiely v životných podmienkach vojakov a dôstojníkov v desiatich zajateckých táboroch V. zborového veliteľstva Bratislava, ktoré ležalo v oblasti rakúsko-uhorského pohraničia počas 1. svetovej vojny. Vladimír Segeš (Vojenský historický ústav) priblížil bombardovanie mesta Napoleonovými vojskami v roku 1809, okolnosti, ktoré viedli k obliehaniu mesta a následky okupácie pre Bratislavu i okolité obce. Ivana Fialová zo Slovenského

národného archívu popísala vplyv viedenskej centrálnej vlády na vývoj správy cisárskych panstiev Holíč a Šaštín a z toho vyplývajúce väzby na rakúske majetky Habsburgovcov. Roman Holec z Univerzity Komenského predstavil život a pôsobenie Antona Szmolena (1856 – 1939), osobného sluhu cisára Františka Jozefa I. na cisárskom dvore, ktorého meno sa pre jeho údajné napojenie na slovenské národné hnutie stalo v maďarskej politike a satirickej literatúre synonymom zrady a lokajstva. Posledný príspevok prvého dňa konferencie patril Tine Sámelovej z Archívu hlavného mesta SR Bratislavy. Všimla si osudy členov dolnorakúskej rodiny Wimmerovcov, ktorí sa koncom 18. storočia usadili v Bratislave a postupne sa vypracovali na vážených občanov a popredných obchodníkov. Na ich príklade autorka priblížila spoločenský a pracovný život v meste najmä v 19. a prvej polovici 20. storočia a obchodnícke väzby Bratislavy a Rakúska.

Druhý deň konferencie otvorila prednáška Ladislava Vrteľa, ktorý účastníkov oboznámil s výsledkami svojho bádania po heraldickej inštitúcii v Rakúsku a Uhorsku

najmä po roku 1526. Spojenie krajín sa z hľadiska heraldiky prejavilo aj v tom, že prvý spoločný herold oboch častí ríše Johann von Francolin (1520 – 1580) používal súčasne dva tabardy – jeden s uhorským kráľovským znamením a druhý s cisárskym dvojorlom. Elena Kurincová dokumentovala vývoj vzťahu Bratislavy k monarchii rozborom typológie muzeálnych predmetov v Múzeu mesta Bratislavy vzťahujúcich sa na monarchiu, ktoré múzeum zhromažďovalo od konca 19. storočia až po súčasnosť. Zuzana Francová (Múzeum mesta Bratislavy) upozornila na úžitkové predmety viedenskej proveniencie v bratislavských meštianskych interiéroch pred rokom 1918. Zatiaľ sú nevyužitým prameňom k štúdiu vzťahov Viedne a Bratislavy v dejinách umenia, ale aj v dejinách každodennosti. Daniela Kodajová (Historický ústav SAV) sa venovala miestu Tatier a najmä Dunaja v úvahách slovenských romantikov o hraniciach a krajine obývanej Slovákmi. Príspevok Igora Zmetáka (Univerzita Komenského) načrtol osudy rodiny rakúskeho diplomata Gustava von Friesenhofa, ktorá sa v polovici 19. storočia usadila v Brodzanoch, a jej význam pre slovenské kultúrne dejiny. Stefan Mach z Rakúskeho štátneho archívu analyzoval vojenské matriky uložené v Rakúskom štátnom archíve a ich význam pre štúdium dejín rakúsko-slovenského pohraničia. Práve tieto matriky sú jedným z prameňov, ktoré rakúska strana zahrnula do projektu digitalizácie Pamäť bez hraníc. Juraj Valent zo Štátneho archívu v Bratislave informoval o tzv. malom pohraničnom styku na slovensko-rakúskom pomedzí po rozpade Rakúsko-Uhorska, jeho právnej forme, účele, podmienkach a dopadoch na obyvateľstvo prihraničných oblastí. Peter Chorvát sa zamerával na identifikáciu objektov, ktoré boli

súčasťou sústavy československého opevnenia v bratislavskom predmestí (Petržalka) a na Záhorí budovaného po roku 1933. Marián Manák priblížil udalosti a okolnosti, ktoré viedli k rozdielnemu povojnovému osudu Rakúska a Slovenska po roku 1945. Milan Katuninec z Trnavskej univerzity zamerával svoj príspevok na nedávne dejiny – všimol si vplyv Kresťanskej frakcie Rakúskeho odborového zväzu na vznik a aktivity Nezávislých kresťanských odborov Slovenska. David Schriffl z Rakúskej akadémie vied poukázal na vývoj a podoby rakúsko-slovenských susedských vzťahov v rôznych obdobiach a na rôzne úrovne života spoločnosti. Daniela Tvrdoňová (Slovenský národný archív) vykreslila osudy 262 reemigrantov, ktorí sa rozhodli po roku 1945 dobrovoľne vrátiť na Slovensko. Zároveň upozornila na viaceré archívne pramene v SNA k štúdiu problematiky reemigrantov. Pavel Vimmer (Štátny archív Bratislava) na základe trestných spisov priblížil konkrétne osudy vojakov a dôstojníkov, ktorí sa po februári 1948 pokúsili o ilegálne prekročenie hraníc a útek do Rakúska. V záverečnom príspevku sa Matej Medvecký z Ústavu pamäti národa venoval československým spravodajským aktivitám proti Rakúsku a niektorým prípadom spolupráce (česko)slovenských úradov so sovietskymi okupačnými úradmi vo Viedni.

Organizátorom konferencie sa podarilo zostaviť naozaj široký záber príspevkov. Spolu poskytujú ucelený prehľad vývoja vzťahov na slovensko-rakúskom pohraničí v priebehu viacerých storočí a v najrozličnejších oblastiach života. Podujatie i plánovaný zborník sú ďalšou formou oživenia spolupráce v regióne, ktorá sa po odstránení hraničných bariér obnovuje viac-menej od začiatkov.

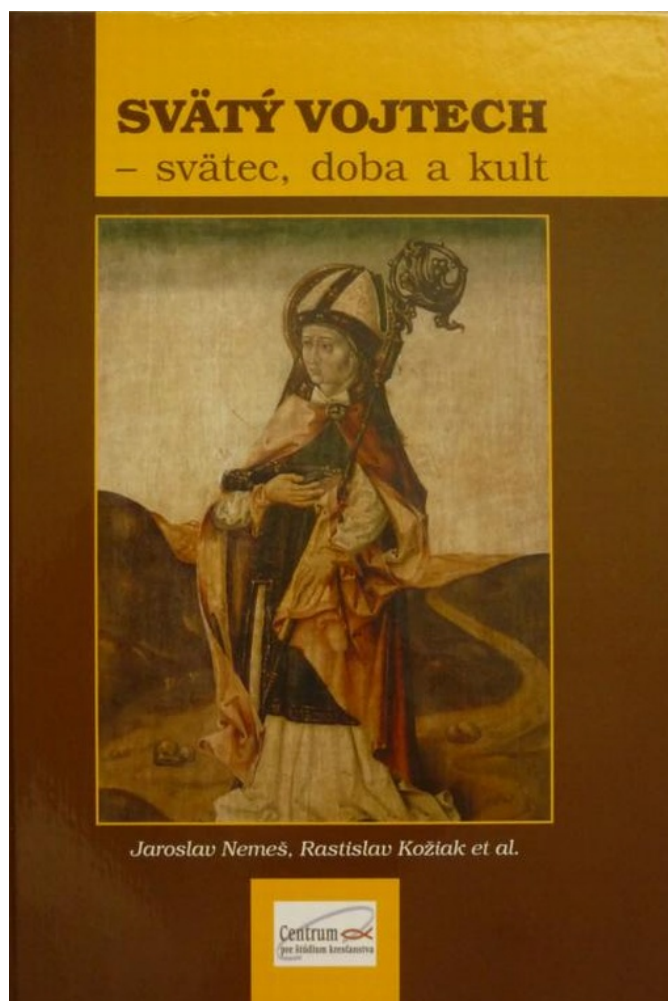
Kristína Majerová
Ústredný archív SAV

NEMEŠ, Jaroslav – KOŽIAK, Rastislav et al. *Svätý Vojtech – svätec, doba a kult.* Bratislava : Chronos, 2011, 230 s. ISBN 978-80-89027-35-4.

V edícii Studia Christiana vydavateľstva Chronos vyšla v spolupráci s Centrom pre štúdium kresťanstva ako šiesty zväzok monografia venovaná svätému Vojtechovi. Prácu podporila Agentúra na podporu výskumu a vývoja a vyšla aj za podpory vedeckého grantu VEGA. Autorsky sa na nej podieľali historici zo Slovenska, Čiech, Poľska a Maďarska.

Vojtecha z rodu Slavníkovcov, druhého pražského biskupa z prelomu 1. a 2. tisícročia, nemožno chápať len ako svätca jedného kráľovstva, nakoľko sa jeho kult uplatňoval v Čechách i v Poľsku, ale vo svojej dobe mal nesporné európsky význam – patril do okruhu cisára Ota III. a pápeža Silvestra II., ktorí sa usilovali o reformu kresťanskej Európy.

Monografia sa skladá zo štyroch častí. Prvá sa venuje pôsobeniu sv. Vojtecha v uhorskom kontexte, neanalyzuje len dva najstaršie pramene o živote sv. Vojtecha, ale podáva prehľad aj o ďalších neskorších prameňoch – kronikách a kódexoch, na základe ktorých možno získať obraz o uctievaní sv. Vojtecha v cirkevných inštitúciách na území (najmä) dnešného Slovenska. Dopĺňa ju štúdia zameraná na otázku misijných aktivít jeho duchovného nasledovníka sv. Bruna z Querfurtu v Uhorsku a ich obrazu v dobových prameňoch. Druhá časť sa snaží osvetliť počiatky svätovojtešského kultu: podrobne rozoberá Život a utrpenie sv. Vojtecha údajne z roku 999 a Život sv. Vojtecha pravdepodobne z roku 1004. Podáva obraz o sv. Vojtechovi v ranom stredoeurópskom dejepisectve zachytený v Kronike českej Kosmasa Pražského, v Uhorskej kronike a v Kronike Galla Anonyma, v ktorých zmienky o ňom možno rozdeliť do troch skupín – tie, ktoré sa týkajú života, kariéry a smrti sv. Vojtecha a sú prevzaté z niektorého zo životopisov, tie, ktoré sa nepriamo podieľajú na vytváraní vlastnej dynastickej histórie a tie, ktoré sa vzťahujú na prejavovanie sa jeho svätosti a vyhovujú

skôr literárnym kritériám. Rola sv. Vojtecha v uhorskej hagiografii nie je taká dôležitá ako v českej a poľskej, čo súviselo s utváraním kultu vlastných dynastických svätcov v Uhorsku. Mapuje a vysvetľuje obrazovú legendu v Hnezdne ako reprezentáciu osobnej identity sv. Vojtecha, ktorá je unikátnou pamiatkou stredovekej obrazovej hagiografie umiestnenej na bronzových dverách južného portálu katedrály Panny Márie a sv. Vojtecha v Hnezdne a napokon približuje svätovojtešský kult v Cáchach (Aachen) v stredoveku, ktorý prebehol v dvoch etapách. Tretia časť zahŕňa v sebe štúdie, ktorých spoločným menovateľom je vývoj svätovojtešského kultu v stredoveku a novoveku – všima si kult sv. Vojtecha vo vzťahu k územiu Slovenska v stredoveku, ďalej jeho kult v ostrihomskej liturgickej tradícii, približuje problematiku

skúmania kázní o sv. Vojtechovi v poľskom stredovekom kazateľstve, načrtáva hlavné línie v ikonografickej skladbe inštitucionálnych i personálnych cirkevných pečatí v Ostrihomskej arcidiecéze a nezabúda ani na kult Piatic sv. bratov a jeho vybraných prejavov v barokovej maľbe 18. storočia. Posledná, štvrtá časť zhrňa obraz o sv. Vojtechovi v modernej historiografii – na

dvore kniežaťa Gejzu na základe interpretácie v maďarskej i slovenskej historiografii a v modernej maďarskej historiografii.

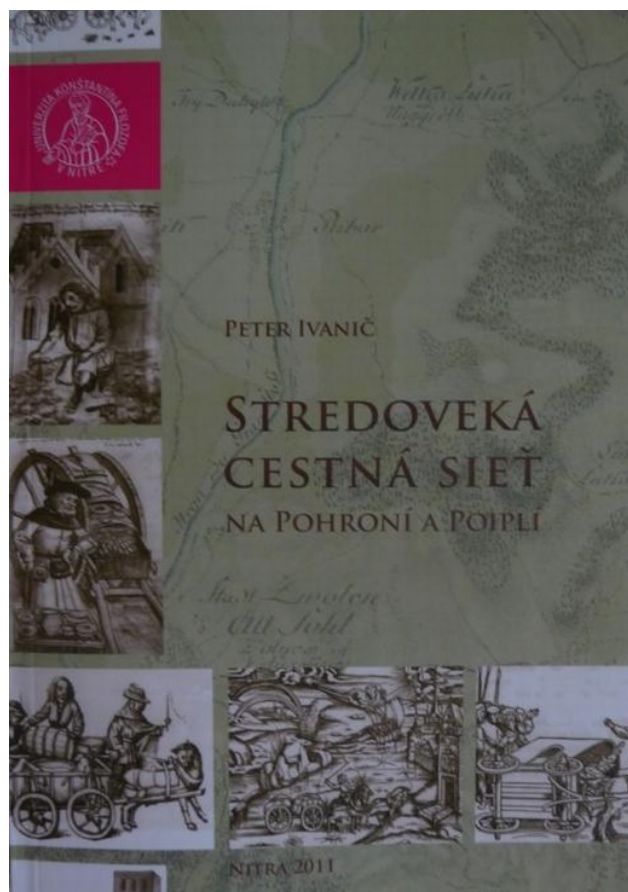
V závere nájde čitateľ publikovaný zoznam archívnych prameňov a ich edícií, zoznam monografií a zborníkov, štúdií a článkov, ďalej menný i miestny register. Monografiu dopĺňajú fotografie, pôdorysy kostolov a tabuľky.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

IVANIČ, Peter. *Stredoveká cestná sieť na Pohroní a Poiplí*. Nitra : Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, 2011, 110 s. + 9 máp. ISBN 978-80-8094-882-5.

Na cesty sa dívame ako na súčasť kultúrnej krajiny, spojnice medzi jednotlivými sídlami či regiónmi, v istom zmysle slova sprostredkovateľmi hospodárskeho pokroku či zmien v duchovnom živote. Práve prírodné prostredie a historický vývoj oblastí, kadiaľ prechádzali, boli rozhodujúcimi faktormi, ktoré ovplyvnili budovanie cestnej siete vstredoveku. Rozsahom útla knižka ponúka čitateľovi pohľad na výsledky autorovho výskumu stredovekých komunikácií na Pohroní a Poiplí.

Po krátkom úvode prvá kapitola približuje súčasný stav výskumu uvedenej problematiky a nasledujúca rozoberá písomné i kartografické pramene k skúmaniu stredovekej cestnej siete, no nezabúda ani navýsledky archeologických výskumov. Zároveň rozoberá aj toponymá svedčiace o trasách ciest. Ďalšia kapitola sa venuje jednotlivým typom sídiel či stavieb, ktoré sa nachádzali v blízkosti ciest (hrady, hrádky, kláštory). Za doklady o existencii komunikácií treba považovať aj zmienky o mýtnych a colných staniach, mostoch, priechodoch a prievozoch, tzv. božích mukách, kaplnkách, krížoch a plastikách patrónov cestovateľov, ktoré slúžili ako dôležité orientačné body. Rozsahom najväčšia kapitola je venovaná rekonštrukcii cestnej siete na Pohroní a Poiplí. Autor sa v nej zaoberá prírodným prostredím v tomto regióne, cestnou sieťou v ranom stredoveku i vo vrcholnom a neskorom stredoveku na Pohroní i Poiplí, spomína konkrétna lokalít nachádzajúcich sa

v uvedenom geografickom priestore, taktiež uvádza údaje o riečnej doprave na Hrone i Ipli, mýta a toponymá, kostoly zasvätené patrónom cestujúcich a kupcov, nálezy mincí ako doklady trás stredovekých ciest a ich významu.

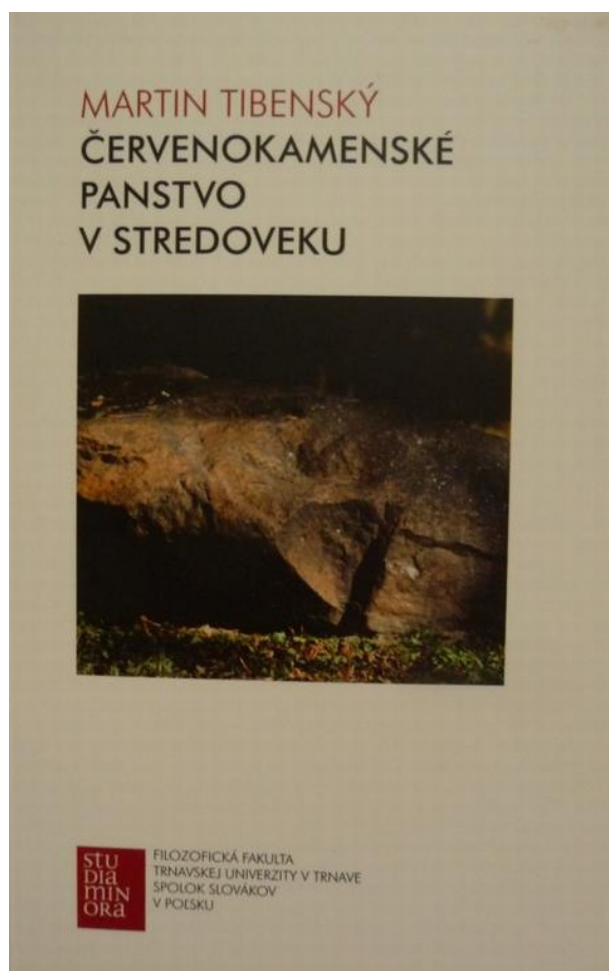
Záver knihy tvorí zoznam použitých prameňov, literatúry a máp, miestny register, resumé v nemeckom, maďarskom a ruskom jazyku.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

TIBENSKÝ, Martin. *červenokamenské panstvo v stredoveku*. Trnava – Krakov : Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave v spolupráci so Spolkom Slovákov v Poľsku, 2011, 216 s. ISBN 978-83-7490-442-1.

V rámci edície *Studia minora* vyšla aj anotovaná práca s vedeckým poznámkovým aparátom, v ktorej sa autor po krátkom úvode zaoberá historickými východiskami pre vznik panstva od 9. do 10. – 12. storočia. V nich podáva obraz veľkomoravského obdobia i sídliskový obraz regiónu po vpáde Starých Maďarov. Nasledujúca kapitola vykresľuje majiteľov (a dejiny) panstva v 13. – 14. storočí: kráľovnú Konštanciu, potomkov Tiburcia Veľkého, Matúša Čáka a kráľovských kastelánov. Najrozsiahlejšiu kapitolu tvoria dejiny panstva v časoch Wolfurtovcov a grófov zo Svätého Jura a Pezinka, v ktorej autor zachytil majetkové a hospodárske pomery na panstve, spory o panstvo v 2. polovici 15. storočia či porovnania panstva Červený Kameň vo vzájomných vzťahoch so susedmi – mestečkom Modrou a mestami Bratislavou a Trnavou, ďalej systém správy panstva i správy poddanských obcí patriacich k panstvu, ako aj cirkevnú správu na panstve. Nasledujúca kapitola sa zaoberá historicko-geografickým opisom regiónu, t. j. prírodnou a kultúrnou krajinou. Poslednú kapitolu venoval autor stavebnému vývoju hradu Červený Kameň.

V závere knihy nájde čitateľ zoznam

použitých prameňov a literatúry, prílohy, menný a miestny register.

Mária Grófová

Archív Univerzity Komenského

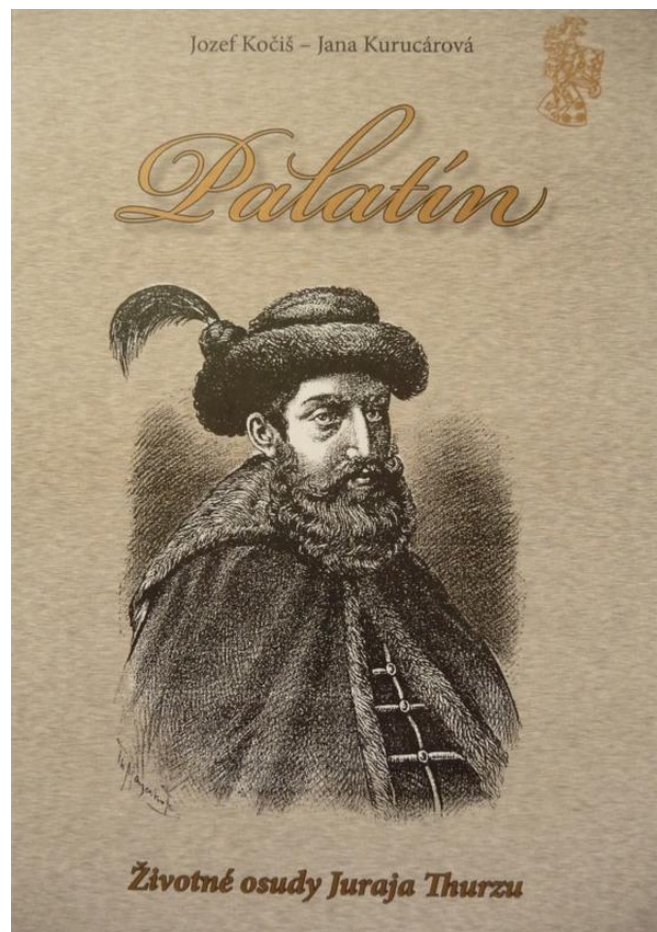
KOČIŠ, Jozef – KURUCÁROVÁ, Jana. *Palatín. Životné osudy Juraja Thurzu*. Žilina : Georg, 2012, 152 s. ISBN 978-80-89401-76-5.

Každá historická epocha má svoje výnimočné osobnosti, ktoré ju formovali, ovplyvňovali jej charakter a určovali smer ďalších udalostí. Ich životné príbehy zaujímajú nielen mnohých laikov, ale často sa stávajú námetom populárnych i vedeckých prác. Z pera dvoch významných slovenských archivárov sa tak dostala na knižné pulty ich spoločná publikácia, ktorá je zároveň poslednou prácou dnes už zosnulého PhDr. Jozefa Kočiša, CSc., niekdajšieho dlhoročného riaditeľa Štátneho archívu v Bytči.

V anotovanej monografii sa autori na základe podrobného štúdia autentických historických prameňov a znalosti domácej i zahraničnej odbornej spisby pokúsili zostaviť komplexný obraz o živote palatína Juraja Thurzu v historických súvislostiach prelomu 16. a 17. storočia – v časoch ťažkých a nezvyčajne dynamických, keď Turci upevnili svoju nadvládu v časti Uhorska a krajinu zbedačovali boje odbojnej uhorskej šľachty s Habsburgovcami.

V príhovore ilustrujú autori

na niekoľkých príkladoch z privatej korešpondencie bytčianskych Turzovcov dôležitosť i výpovednú hodnotu tohto jedinečného druhu archívnych prameňov. Monografia sa člení na jedenásť kapitol. Spoznáme v nich predkov Juraja Turzu s podrobnejším zameraním na bytčiansko-oravskú vetvu Turzovcov, ako aj fungovanie jeho dvora. Dočítame sa o Jurajovom krstnom synovi Michalovi Telekešim, lednickom zemepánovi „prudkej a násilnej povahy“ i o udalostiach Bočkajovho povstania a dejinách Bytče poznačených bezprostrednou prítomnosťou jeho vojsk. Ďalšia kapitola oboznamuje čitateľa s historickým vývojom hodnosti palatína, jeho kompetenciami i samotnou voľbou Juraja Turzu do uvedeného úradu. Okrem zložitej spoločenskej a hospodárskej situácie máme možnosť vnímať pôsobenie jedného z najvýznamnejších palatínov v dejinách Uhorska, ktorý ako šikovný a rozvážny diplomat dokázal riešiť problémy nielen domáceho charakteru, ale aj na medzinárodnej úrovni (Turci a Sedmohradsko). Dve kapitoly monografie umožňujú na pozadí svedeckých výpovedí a zachovanej korešpondencie sledovať prípad Alžbety Bátoriovej rezonujúci už niekoľko desaťročí v domácej i zahraničnej historiografii, ale aj v komerčnom spracovaní. Autori nám priblížili tragické počínanie grófký, pozadie jej mimoriadne krutých skutkov i okolností odhalenia. Zamysleli sa nad konaním Bátoričky z psychiatrického hľadiska a vzhľadom na rozsah zločinov vysvetlili „mierny“ postup palatína v súvislosti s jej potrestaním. Napokon zhodnotili stav výskumu sledovanej problematiky, čitateľa upozornili na mylnú interpretáciu niektorých autorov, pričom svoje tvrdenia podložili analýzou pramenného materiálu a jednoznačne odsúdili konanie grófký i jej najbližších pomocníkov. Obraz o vine Alžbety Bátoriovej dotvorili informáciami o priebehu súdu nad jej pomocníkmi, ich výpovedami, ktoré konfrontovali s historickou skutočnosťou a napokon i rozsudkom nad obžalovanými. Pozornosti autorov neunikol ani záujem Juraja Turzu o vzdelanie – predstavili nám knižné tituly nachádzajúce sa v jeho knižnici, následne sme vďaka nim mohli

nahliadnuť takpovediac pod rodinnú pokrievku a na príklade svadby Barbory, najmilšej z palatínových dcér, získať predstavu o tom, ako sa Turzovci zabávali. Osobnosť Juraja Turzu podčiarkuje aj jeho vzťah k najmladšiemu dieťaťu, jedinému synovi Imrichovi. Samostatná kapitola opisuje završenie životnej cesty palatína, jej zaujímavú súčasť tvorí pohrebný poriadok zostavený synom Imrichom, vdovou po palatínovi Alžbetou Coborovou a tajomníkom Jurajom Závodským. Na stranách poslednej kapitoly predstavovanej monografie nájdeme informácie o ďalších osudoch jednotlivých členov rodiny i majetkov Juraja Turzu.

V monografii sú šľachtické priezviská písané maďarskou ortografiou. V závere knižky nájde čitateľ správnu výslovnosť týchto priezvisk i zemepisných názvov z územia dnešného Maďarska, ďalej vedecký poznámkový aparát, zoznam literatúry a zhrnuté životné osudy palatína Juraja Turzu v anglickom, nemeckom i maďarskom jazyku. Publikáciu vhodne priamo v texte dopĺňajú fotografie, reprodukcie malieb a náčrtov bytčianskeho zámku, hradov Lietava, Lednica,

kaštieľa v Lednických Rovniach, ďalej fotografie erbov rodiny Turzovcov i portréty jej členov, reprodukcie zaujímavých archívnych dokumentov a niektorých titulných strán kníh z palatínovej knižnice.

Osudy osobností dokážu fascinovať a inšpirovať zároveň, ich konanie treba chápať na pozadí doby i osobného charakteru. Kniha

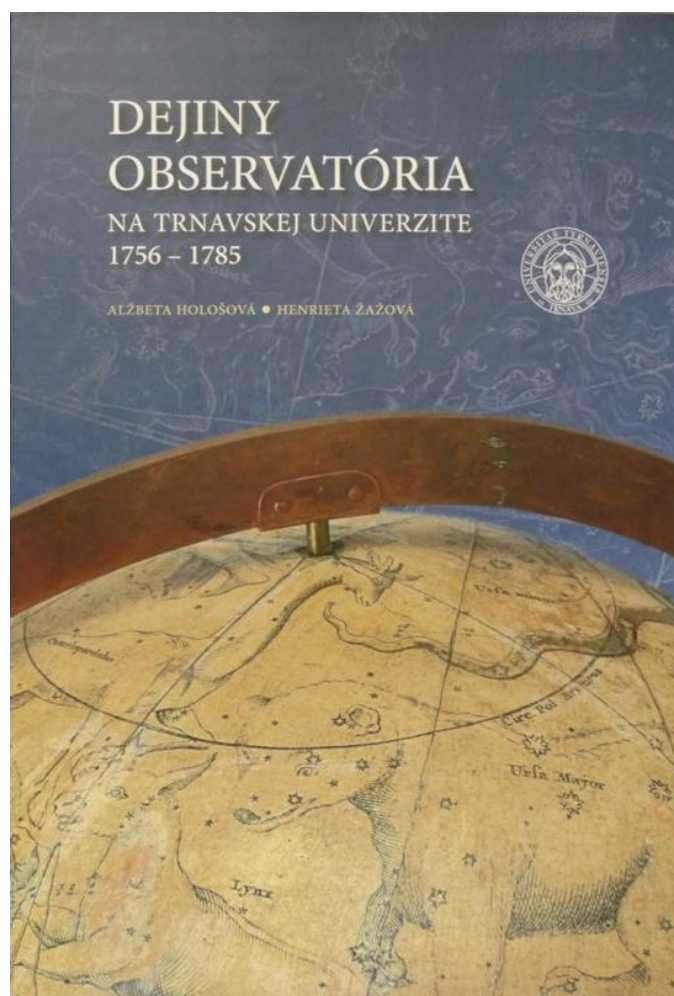
Palatín. Životné osudy Juraja Thurzu je nielen zaujímavým čítaním o tejto osobnosti uhorských dejín, ale aj svedectvom jeho doby, ktorú môže čitateľ detailnejšie spoznať a porozumieť jej.

Mária Hešková
Štátny archív v Bytči

HOLOŠOVÁ, Alžbeta – ŽAŽOVÁ, Henrieta. *Dejiny observatória na Trnavskej univerzite 1756 – 1785*. Trnava : Trnavská univerzita v Trnave, Ústav dejín Trnavskej univerzity v Trnave 2012, 120 s. ISBN 978-80-8082-566-9.

K záujemcom o dejiny univerzitného vzdelávania na území dnešného Slovenska, o dejiny vedy či o istú etapu histórie mesta Trnavy, sa pri príležitosti 260. výročia vzniku myšlienky založiť na Trnavskej univerzite observatórium dostáva do rúk kniha z pera skúsených autoriek.

Monografia o dejinách trnavského observatória sa skladá z niekoľkých častí. V prvej sa čitateľ oboznámi s prameňmi a literatúrou k dejinám observatória. Druhá mapuje samotné dejiny tejto inštitúcie, vyučovanie astronómie na univerzite v Trnave do vzniku observatória, ktoré bolo súčasťou výučby matematiky v rámci prednášok filozofického kurzu. Približuje osobnosť Františku Borgiu Kériho, jedného z priekopníkov astronómie na Trnavskej univerzite, autora niekoľkých rozpráv z fyziky a konštruktéra vlastných prístrojov na pozorovanie nočnej oblohy. Zároveň sa dozvieme o výstavbe, ale aj samotnej dispozícii budovy observatória, označovaného ako astronomická pozorovateľňa či veža, hvezdáreň si matematická veža, z ktorej sa do dnešných čias zachovalo po jednom pilastri z každej strany severného krídla budovy. Zoznámime sa s trnavským rodákom Františkom Xaverom Weissom, významným astronómom a ďalšími astronómami, s prístrojovým zabezpečením observatória. Nezabudlo sa ani na astronomické a meteorologické pozorovania, ich výsledky a publikovanie. V závere tejto časti je vysvetlený zánik observatória, jeho význam i prínos. Tretia časť podrobne opisuje samotné observatórium, jeho podlažia i postavené

pozorovacie vežičky na najvyššom poschodí. V poslednej časti sú publikované inventárne súpisy zariadenia observatória a prírodovedných kabinetov Trnavskej univerzity z rokov 1773 a 1777 pred presťahovaním do Budína.

Záver monografie tvoria resumé v anglickom, nemeckom a maďarskom jazyku, zoznam prameňov a literatúry, zoznam fotografií a poďakovanie autoriek. Knihu dopĺňa vedecký poznámkový aparát, množstvo

fotografií listín, tlačou vydaných knižných titulov, insígnií, máp, plánov a vedút Trnavy, do dnešných čias zachovaných prístrojov, skíc

pozorovaní polárnej žiare a pod. Veríme, že kniha si nájde svojich čitateľov a stane sa tak zdrojom nášho ďalšieho poznania.

Mária Grófová
Archív Univerzity Komenského

MAJERÍKOVÁ-MOLITIRIS, Milica – MOLITORIS, Ľubomír – SMONDEK, Marián. *Tajné dejiny hornej Oravy*. Krakov : Spolok Slovákov v Poľsku, 2012, 150 s. ISBN 978-83-7490-492-6.

Pod „tajomným“ názvom sa skrýva brožovaná publikácia redaktorky krajanského časopisu Spolku Slovákov v Poľsku Milici Majeríkovej-Molitorisovej, generálneho tajomníka Spolku Slovákov v Poľsku Ľubomíra Molitorisa a tajomníka redakcie časopisu Spolku Slovákov v Poľsku Mariána Smondeka. Dôvodom jej vydania bolo najmä to, že v súčasnosti vychádzajú publikácie týkajúce sa hornej Oravy, no temer výlučne od poľských historikov, ktorí v záujme „priradiť Oravu“ k Poľsku, často prehládajú slovenské reálie.

Autorský kolektív sa zameril na odhaľovanie menej známych historických udalostí, ktoré sa udiali na hornej Orave a z viacerých dôvodov boli „poslané do zabudnutia“. Čitatelia sa môžu dozvedieť o otázke štátnej príslušnosti a kolonizácii Hornej Oravy, záhadnej Jablonke, o tom, kto osídlil Hornú Oravu, o slovenskom národnom hnutí na Hornej Orave a o prínose Slovákov k jej rozvoju. Ďalej kniha odhaľuje, kam sa podeli Slováci z Hornej Oravy v roku 1910, osudy spišsko-oravských légií, Oravy, ktorá sa ocitla prvýkrát v Poľsku, okupáciu Oravy a život Slovákov na Hornej Orave v súčasnosti. Záver tvoria biografické medailóny zabudnutých slovenských osobností.

Kapitoly sa veľmi zaujímavo a výstižne venujú spomenutým témam. Sú opatrené bohatým poznámkovým aparátom, ktorý vychádza najmä z archívnych dokumentov. Nachádza sa tu aj farebná príloha s mnohými

písomnosťami, ale aj fotografiami z rodinných archívov. Knižka je v slovenskom a poľskom jazyku. Tým je prístupná rodákovi na oboch stranách našej hranice. Je potrebné, aby sme si uvedomili veľký význam tejto knižky pre slovenskú pospolitosť na Slovensku i v Poľsku. Tým, že má knižka charakter vedeckého zborníka, nepochybujeme o tom, že ju budú využívať aj profesionálni historici.

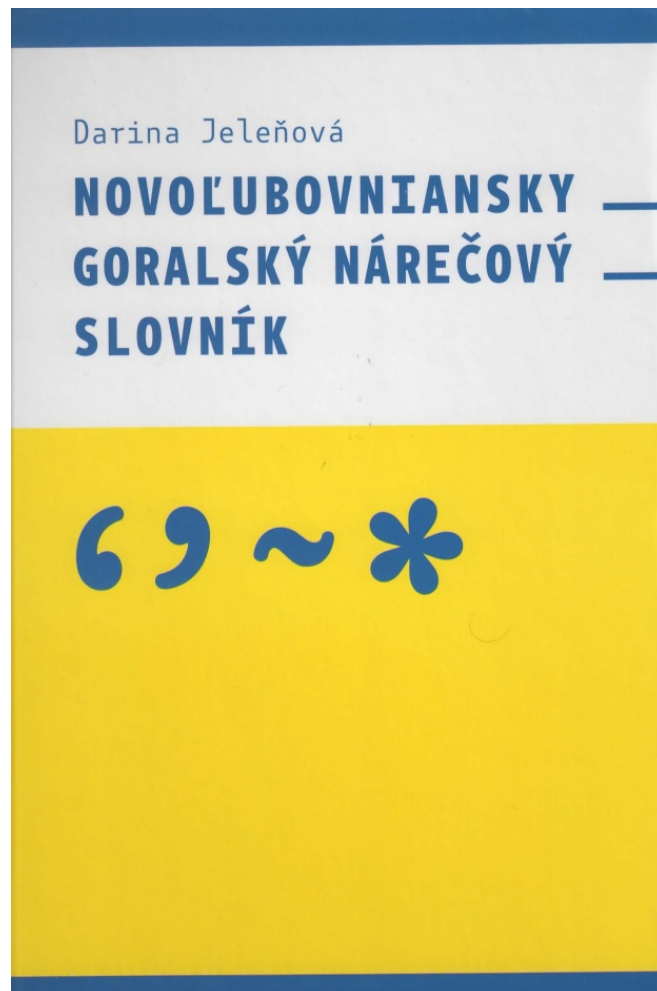
Zuzana Kollárová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

JELEŇOVÁ, Darina. *Novo ubovniansky goralský nárečový slovník*. Kežmarok, 2012, 366 s.

Archivári ani po odchode na zaslúžený dôchodok nezaháľajú. To je aj prípad našej bývalej kolegyne zo Štátneho archívu v Levoči, pobočky Stará Ľubovňa Dariny Jeleňovej. Svoju lásku k rodnému kraju pretavila do knižky, ktorá sa venuje nárečiu jej rodiska a rodičov. Knižka vychádzala z jej srdca a pri jej vzniku a realizácii pomáhala celá rodina...

„V súčasnej dobe v Novej Ľubovni už len málokedy počuť nárečový jazyk, vytráca sa aj z domácnosti,“ napísala autorka. Novoľubovniansky dialekt je odlišný od dialektov okolitých obcí okresu Stará Ľubovňa, i od dialektu, ktorý sa používal a používa v 4 km vzdialenom meste Stará Ľubovňa. Podobným nárečím sa v okrese Stará Ľubovňa hovorí v obciach Kolačkov, Forbasy, Nižné Ružbachy, Lacková, Hraničné, Mníšek nad Popradom a v príľahlých lazoch a osadách (Pilhov, Medzibrodie).

Kniha pozostáva z viacerých kapitol. Základ tvoria slovníky novoľubovniansko-slovenský a slovensko-novoľubovnianský. Pre rýchlu orientáciu sú slová rozdelené podľa tém, napr. telo, príroda, dedina, krčma, zvieratá a pod. Slovník dopĺňajú mnohé národopisné informácie: viete, že..., ako sme sa hrali, uspávanky, riekanky..., rôzne slovné spojenia, názvy a mená, goralské ľudové piesne a náboženské (ľudové) novoľubovnianske piesne, ktoré majú aj notové záznamy.

Neveľká kniha je svojim obsahom veľmi výnimočná. Aj keď je pôvodne venovaná hlavne obyvateľom spomenutého regiónu, domnievame sa, že bude dlho slúžiť aj vedeckej pospolitosti.

Zuzana Kollárová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

KOLLÁROVÁ, Zuzana – ŠLAMPOVÁ, Martina. *V Tvojich rukách sú naše asy*. Kežmarok : VIVIT, 2013, 184 s. ISBN 978-80-89264-77-3.

Publikácia je venovaná dejinám evanjelickej cirkvi augsburského vyznania vo Veľkej, ktorá je prototypom cirkevného diania v mestách na Spiši, no v povojnovom cirkevnom živote aj výnimočným cirkevným zborom v rámci Slovenska.

Myšlienky protestantizmu sa na Spiši šírili od začiatku 16. storočia. K evanjelickému náboženstvu sa tu pripojili skoro všetky obce

a mestá. Mesto Veľká, ktoré je dnes súčasťou mesta Poprad, sa pripojilo k evanjelickému náboženstvu pod vplyvom evanjelického farára Juraja Filkera 19. marca 1552. Najzložitejšia náboženská situácia bola v 13-tich spišských mestách založených v roku 1412 poľskému kráľovi Vladislavovi II. uhorským kráľom Žigmundom Luxemburským, medzi ktoré patrila aj toto mesto.

Pod tlakom poľského i uhorského kráľovského dvora poľský starosta Heraklius Lubomirski vydal 17. marca 1674 dekrét, ktorým dal príkaz odstrániť evanjelických kňazov a zobrať im majetok. Zmiernenie represálií nastalo po roku 1772, keď boli spišské mestá z poľského zálohu vrátené Uhorsku a po uvedení Tolerančného patentu Jozefa II. v roku 1781. Toto umožnilo položiť základný kameň evanjelického kostola vo Veľkej 14. apríla 1814, ktorý bol dostavaný v roku 1817. Po prvej svetovej vojne s prisťahovaním Slovákov do nemeckej Veľkej začali spory, ktoré boli vyriešené až vznikom nového slovenského cirkevného zboru a odchodom Nemcov po skončení druhej svetovej vojny.

V roku 1920 vyslanec Slovenskej evanjelickej luteránskej synody v USA Ján Pelikán založil vo Veľkej Slobodnú evanjelicko-luteránsku synodu najmä pre slovensky hovoriacich veriacich. Cirkevný zbor samostatne spravoval svoje záležitosti nezávisle od štátu. Zanikol po smrti Jána Somoru v roku 1968.

Časť Slovákov, ktorá sa nepridala k misijnej americkej synode alebo neprestúpila k rozrastajúcej sa baptistickej cirkvi, sa naďalej dožadovala svojich práv v rámci nemeckého evanjelického cirkevného zboru. V roku 1940 sa zbor rozdelil na dva samostatné zbory - slovenský a nemecký.

Život v cirkevnom zbore mal mnoho podôb. Evanjelici vo Veľkej viedli niekoľko desiatok rokov trvajúci spor od 18. storočia s rímskokatolíckou cirkvou o užívaní zvonov, ktorý bol urovnaný až v roku 1953 podpísaním spoločnej dohody. Definitívne bol vyriešený v roku 2005, keď boli v evanjelickom kostole inštalované digitálne zvonov. V rokoch 1931 –

Zuzana KOLLÁROVÁ – Martina ŠLAMPOVÁ

V Tvojich rukách sú naše časy...

História Evanjelickej a. v. cirkvi v Poprade – Veľkej

VVIT

1949 existoval vo Veľkej náboženský spolok Zväz evanjelickej mládeže a v rokoch 1936 – 1951 spolok Slovenská evanjelická jednota.

Najväčší vplyv na život cirkevného zboru v ťažkých časoch i v čase rozkvetu mali kňazi. Tým, ktorí vo Veľkej pôsobili, alebo sa tu aj narodili, je venovaná väčšia biografická kapitola spomenutej publikácie. Súčasný život cirkevného zboru je prezentovaný najmä bohatou fotografickou prílohou.

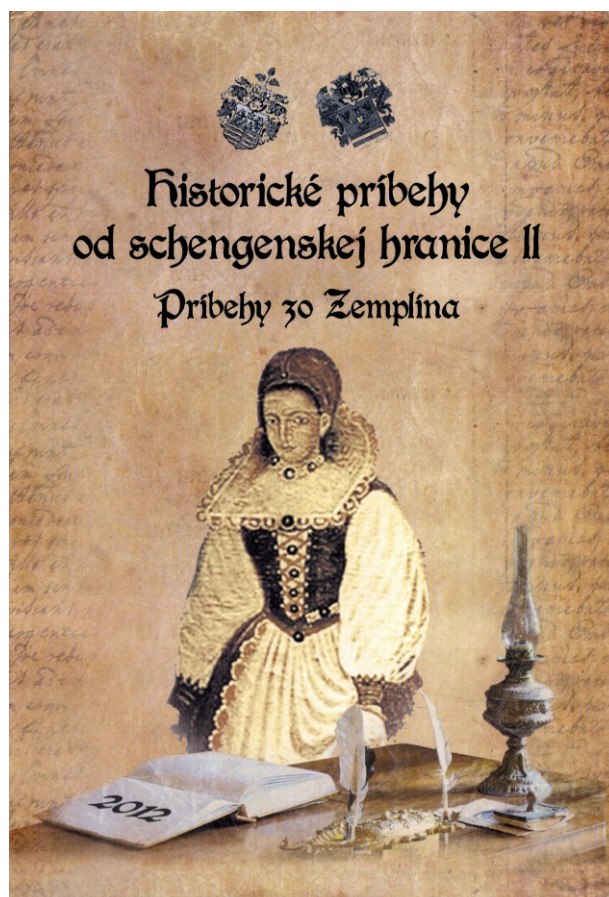
Plnofarebná publikácia je dôstojnou knižkou venujúcou sa dejinám evanjelickej cirkvi v meste Veľká, ale aj na Spiši.

Zuzana Kollárová
Štátny archív v Levoči, pobočka Poprad

MOLNÁR, Martin (ed.). *Historické príbehy od schengenskej hranice II. Príbehy zo Zemplína*. Michalovce : Eva Bučková-Hrehovčíková a ZEMPLIN MEDIA, 2012, 176 s. ISBN 978-80-971219-0-7.

Druhým dielom publikácie *Historické príbehy od schengenskej hranice* zostavovateľ Martin Molnár, historik Zemplínskeho múzea a popularizátor regionálnej histórie, nadväzuje na nečakaný úspech prvého dielu, v ktorom trinásť autorov opísalo štyridsaťtri príbehov súvisiacich s históriou miest a obcí okresov Michalovce a Sobrance. Tento diel je zameraný na územie Zemplína – slovenské časti historickej Zemplínskej a Užskej župy. Autorom väčšiny príbehov je sám zostavovateľ Martin Molnár (15 a 2 v spoluautorstve). Okrem už osvedčených autorov získal do kolektívu ďalších erudovaných historikov, dokonca z Historického ústavu Slovenskej akadémie vied či Štátneho archívu v Prešove.

Prerozprávajúce príbehy sú tematicky veľmi rozmanité, zaradené sú chronologicky od stredoveku do polovice 20. storočia. Začínajú osudmi niekoľkých generácií šľachticov zo Stretavy, ktorí sa napr. zúčastnili lúpežného prepadu premonštrátskeho kláštora v Lelese v noci 29. januára 1403, pri ktorom sa násilníci zmocnili 8.000 zlatých, listín a zlatníckych predmetov (M. Molnár). Príbeh s názvom *Pekelná noc* v kláštore zase obsahuje historiky viažuce sa k dejinám kláštora pavlínov v Trebišove (Ján Chovanec). Ďalší je o ceste ostatkov svätého Bonifáca, mučeníka v roku 1677 z Ríma do kostola františkánskeho kláštora v Humennom. Od pápeža Inocenta XI. ch získal Žigmund Druget. V súčasnosti sú uložené v schránke pod oltárom sv. Jána Nepomuckého vo farskom (bývalom františkánskom) Kostole Všetkých svätých (Daniela Pellová). Priestor dostala aj „krváva grófka“ Alžbeta Bátoriová v príbehu o jej svadbe s Františkom Nádašdim, ktorá sa odohrala na jar v roku 1575 v mestečku Vranov nad Topľou (Tünde Lengyelová). Zaujímavou love-story je príbeh grófa Františka Čákiho (1757 – 1828) a jeho konkubíny Alžbety Árvayovej (1788 – 1835), dcéry debnára. Táto vo vyššej spoločnosti vystupovala pod menom Anna Lazarovičová a v roku 1823 sa vydala za 66-ročného

F. Čákiho. Stala sa z nej právoplatná grófka Čákiová. Keď odovdela, rozpútal sa boj o dedičstvo (D. Pellová). Zo životných príbehov je výnimočný osud grófa Júliusa Andrášiho (1822 – 1890), významného uhorského štátnika, ktorého obľúbeným miestom bol trebišovský kaštieľ. Jeho ostatky sú uložené v mauzóleu v Trebišove postaveného podľa projektu architekta Arthura Meiniga v roku 1893 (J. Chovanec). Z ďalších tém možno spomenúť dejiny kaštieľov v Sečovciach (M. Molnár), cesty jazykovedca Samuela Cambela po Zemplíne (Katarína Žeňuchová) či príbeh kaštieľa v Snine a sochy Herkula v miestnom parku (Miroslav Bural’).

Zaujímavé príbehy z histórie, založené na overených historických faktoch, sú určené širokej čitateľskej verejnosti a napísané zrozumiteľným a príťažlivým štýlom. Uverejnených je spolu 30 príbehov od 13 autorov.

Henrieta Žažová
Archív Pamiatkového úradu SR

Naši jubilanti

Milé kolegyně, kolegovia,
aj v roku 2013 si na tomto mieste chce redakcia nášho časopisu pripomínať životné jubileá členov Spoločnosti slovenských archivárov a všetkým jubilujúcim úprimne zaželať veľa zdravia, šťastia a pohody v ďalšom osobnom i pracovnom živote.

Ľudia sme však rôzni a z niektorých Vašich reakcií vieme, že nie každý prijíma s nadšením, keď sa verejne spomína jeho vek, prípadne iné skutočnosti. Plne rešpektujeme toto právo a bez Vášho súhlasu nezverejňujeme žiadne informácie týkajúce sa osobného života.

Na čele celkom utešeného peletónu jubilujúcich v roku 2013 sa v prvom mesiaci tohto roka ocitli a do kolektívu „zrelých“ archivárov zaradili kolegyně

Mgr. Janka Schillerová zo Štátneho ústredného banského archívu a

Mgr. Eva Greschová z Archívu Slovenského múzea ochrany a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši.

Mesiace február a marec patria kolegyniam, ktorých životný i archivársky príbeh má popísaných o niekoľko strán viac.

Dve z nich pracujú už viac ako dve desaťročia v Štátnom archíve v Banskej Bystrici, pobočka Banská Bystrica. Sú to kolegyně

Mária Čajková a

Eva Bakaljarová. Obom srdečne blahoželáme a ďakujeme za doteraz vykonanú prácu.

Dňa 23. februára oslávila narodeniny **Mgr. Ľubica Mátheová**. Tak, ako je jej život zviazaný s Bratislavou, je jej pracovný život spojený so Štátnym archívom v Bratislave, v ktorom začala pracovať po ukončení štúdia archivníctva na FF UK v Bratislave v roku 1977. Začínala ako samostatná odborná archivárka, neskôr bola zástupkyňou riaditeľa a od roku 1999 sa stala riaditeľkou archívu. Archív viedla do konca roka 2012 a od 1. januára 2013 sa rozhodla pre odchod do dôchodku.

Pracovala na úseku predarchívnej starostlivosti, neskôr sa venovala spracúvaniu a sprístupňovaniu archívnych fondov novodobej štátnej správy. Výsledkom jej práce na poli sprístupňovania archívnych fondov je 8 inventárov odborov Krajského národného výboru v Bratislave z rokov 1949 – 1960

a inventár administratívnych písomností Bratislavskej župy II., 1923 – 1928. Je tiež spoluautorkou tematického katalógu k socializácii dediny 1919 – 1954. V roku 1981 sa zúčastnila na výskume slovensko-poľských vzťahov v Štátnom archíve v Krakove. Koncom osemdesiatych rokov 20. storočia sa významne podieľala na revízii evidencie archívnych fondov bývalého Štátneho oblastného archívu v Bratislave. Vypracovaný súpis sa stal neskôr podkladom pre spracovanie Informatívneho sprievodcu po fondoch Štátneho oblastného archívu v Bratislave.

Mgr. Viera Verdonová zo Štátneho archívu v Prešove svoje jubileum oslávila 18. marca. Pochádza z Lučenca, kde absolvovala základnú i všeobecno-vzdelávaciu školu. Vyštudovala odbor knihoveda a vedecko-technické informácie na FF UK v Bratislave. Tomuto odboru sa aj v rokoch 1976 – 1980 v Univerzitnej knižnici v Bratislave venovala. Osud ju však zavial do Prešova a v roku 1982 začala pracovať v Štátnom okresnom archíve v Prešove, odkiaľ po troch rokoch prešla do Štátneho (vtedy oblastného) archívu, kde pracuje doteraz.

Ako archivárka sa venuje sprístupňovaniu archívnych fondov, predarchívnej starostlivosti a má na starosti aj archívnu knižnicu, ktorú spracovala do systému BACH. Mgr. Verdonová je autorkou viacerých inventárov. Inventarizovala náročné archívne fondy ako Magistrát Prešov, Piaristi v Sabinove 1726 – 1922, cirkevné fondy od 16. storočia do roku 1951, vypracovala katalóg Krajského národného výboru v Prešove, cirkevný odbor 1949 – 1960,

odbor pracovných síl, Krajský zväz spotrebných družstiev v Košiciach (1875) 1932 – 1962, dodatky k inventáru fondu Evanjelické kolégium v Prešove 1549 – 1954 a množstvo inventárov a katalógov k menším fondom. Venovala sa aj spracúvaniu súdnych písomností Šarišskej župy (1254 – 1852) a publikovala viacero článkov o starých knižničných fondoch archívu v časopise Knižnice a informácie. Recenziami prispela do Slovenskej archivistiky.

Medzi archivármi je Viki – Vierka Verdonová známa aj ako nadšená turistka a cestovateľka, je pravidelnou a príjemnou účastníčkou archivárskych zájazdov a exkurzií. Želáme jej, aby jej vitalita a humor vydržali ešte mnoho, mnoho rokov, aby prešla ešte mnohé kilometre horských chodníkov a dopriala archivárom ešte veľa chvíľ v jej príjemnej spoločnosti.

Oľga Kvasnicová
Štátny archív v Nitre, pobočka Topoľčany

Za Edgarom Ponyom (1932 – 2012)

V posledný deň minulého roku nás opustil bývalý dlhoročný kolega – fotograf Edgar Ponya (1932 – 2012). Fotografiu študoval na fotografickom odbore Vyššej umeleckopriemyselnej školy v Bratislave (1948), štúdium však musel z vážnych zdravotných príčin zanechať. Po niekoľkých krátkodobých zamestnaniach (národný podnik Konštrukta Trenčín, Komunálne služby mesta Bratislavy) Edgar Ponya natrvalo zakotvil v slovenskom archívniectve. V terajšom Slovenskom národnom archíve pôsobil ako fotograf od roku 1954 až do svojho odchodu do dôchodku. Do archívu nastúpil ako technický fotograf. Jeho stabilné miesto bolo zväčša pri dokumátore (výroba zabezpečovacích mikrofilmov a ich študijných kópií), vo fotografickom ateliéri archívu a pri vybavovaní objednávok bádateľov. V tomto období sa začína obdobie systematickej reprografie archívnych dokumentov. Edgar Ponya vytváral aj fotografickú časť reštaurátorskej dokumentácie na oddelení a množstvo ďalších fotografických prác pre archív. Svojimi skúsenosťami pomáhal ako konzultant pri vzniku fotolaboratórií v slovenských štátnych archívoch. Bol aj priekopníkom používania ultrafialovej

a infračervenej fotografie v slovenskom archívniectve.

Dlhoročná prax a technické znalosti mu pomáhali vylepšovať používané technológie a svoje šikovné ruky využíval v archíve pri tak typických „kutilských opravách neopraviteľného“ technického vybavenia. Za dlhoročné pôsobenie v slovenskom archívniectve bola Edgarovi Ponyovi udelená Križkova medaila a získal aj viaceré ďalšie rezortné vyznamenania.

Edgar Ponya od útleho detstva bojoval po celý svoj život s diabetom. Nepoznal výraz „vzdať sa“ a aj svojou príslovečnou húževnatosťou sa nakoniec stal najdlhšie žijúcim liečeným diabetikom na svete, príkladom popierajúcim pravidlá medicíny.

Odchod do dôchodku pre neho neznamenal prerušenie stykov so svojím pracoviskom. Naposledy nás navštívil na vianočnom večierku v roku 2011. Pri poslednej rozlúčke dňa 7. januára 2013 ho odprevadili aj jeho bývalí kolegovia zo Slovenského národného archívu.

Češť jeho pamiatke!

Radoslav Ragač
Slovenský národný archív

Za Jozefom Kočišom (1928 – 2013)

Stála som na zasneženom, zamrznutom chodníku cintorína v Hloží. Akoby z diaľky som vnímala slová poslednej rozlúčky s pánom PhDr. Jozefom Kočišom, CSc. V hlave mi znela jediná myšlienka – náš pán riaditeľ... Je to už veľa rokov, čo odišiel do dôchodku, ale v bytčianskom archíve každý deň niečo pripomínalo jeho pôsobenie – publikácie, archívne pomôcky, evidenčné listy a samozrejme archívny materiál – predovšetkým fondy, ktoré osobne spracovával, či už Oravská župa, Oravský komposesorát alebo thurzovská korešpondencia... Zdalo sa mi to ako včera, keď ma prijímal do služieb archívniectva, keď mi vštepoval prvé poznatky a viedol moje ozaj prvé a opatrné „archívne“ kroky... a v januári tohto roku sme sa chystali zablahoželať mu ku krásnej osemdesiatpäťke. Tohto jubilea sa už nedožil. Zomrel 4. januára 2013.

Jozef Kočiš sa narodil 23. januára 1928 v Hurbanove. Maturoval na Štátnom gymnáziu v Komárne a v rokoch 1948 – 1953 študoval na Filozofickej fakulte vtedajšej Slovenskej univerzity v Bratislave archívniectvo spolu s históriou a filozofiou. Patril medzi prvých žiakov profesora Alexandra Húščavu. Akademický titul doktora filozofie získal v roku 1970 a vedeckú hodnosť kandidáta historických vied v roku 1977, keď obhájil dizertáciu na tému Stoličná správa na Orave v období feudalizmu. Jeho prvým pracoviskom bol v rokoch 1953 – 1955 vtedajší Slovenský ústredný archív v Bratislave. Od 1. mája 1955 až do roku 1990 bol na čele kolektívu pracovníkov Štátneho archívu v Bytči. Dá sa skutočne povedať, že stál nielen pri zrode moderného slovenského archívniectva, ale že položil aj základy bytčianskeho archívu, ktorý sa pod jeho vedením zaradil medzi najvýznamnejšie ústavy na Slovensku. Za viac ako tridsaťročnej bohatej praxe veľmi výrazne prispel k poznaniu dejín, predovšetkým sprístupňovaním archívnych prameňov k dejinám Oravy, Liptova, Turca a oblasti Kysúc i horného Považia. Skúsenosti so sprístupňovaním archívnych fondov využil aj pri príprave viacerých teoretických

a metodických postupov či pokynov. Vynikajúcu znalosť archívnych prameňov zúročil vo svojej bohatej publikačnej činnosti. Štúdie uverejňoval v odborných periodikách ako sú Archívni časopis, Sborník archívnych prací, ale predovšetkým v Slovenskej archivistike. Práve tu uverejnil viacero odborných štúdií zameraných na obsah a význam thurzovskej korešpondencie, dejiny župnej správy, publikoval články bibliografického charakteru a pod. Medzi najvýznamnejšie patrili štúdie: Denníky Juraja a Imricha Thurzu, Daňová a účtovná agenda Oravskej stolice, Mikuláš Kubíni a jeho písomná pozostalosť, Korešpondencia Alžbety Czoborovej, Juraj Thurzo a jeho korešpondencia s iné. Bol spoluautorom a zostavovateľom Sprievodcu po archívnych fondoch Štátneho archívu v Bytči, ktorý vyšiel tlačou v roku 1959. Osobitnú zmienku si zaslúžia publikácie, ktorými priblížil širokej verejnosti bohatstvo bytčianskeho archívu a jeho sídlo – renesančný zámok zo 16. storočia. Boli to Exkurzia do archívu (1974) a Bytčiansky zámok (1974). Bol jedným zo zostavovateľov publikácie Bytča 1378 – 1978, ktorá vyšla pri príležitosti 600. výročia mesta. Výsledky dlhoročného štúdia archívnych dokumentov využil aj vo faktografických prácach ako napríklad Alžbeta Báthoryová a palatín Thurzo (Martin : Osveta 1981, 1. vydanie). Tento, na autentických údajoch postavený, príbeh čachtickej panej sa dočkal v nasledujúcich rokoch ďalších troch vydaní. Naposledy v roku 2007 pod názvom Alžbeta Báthoryová a jej obeť, pravda o čachtickej panej, ktorý súčasne vyšiel aj v Českej republike. V roku 1986 vydavateľstvo Osveta v Martine vydalo knihu Neznámy Jánošík. Autor opäť vhodne využil zachované historické pramene na vytvorenie skutočne neznámeho portrétu kuruca, cisárskeho vojaka a napokon „hôrneho chlapca“ Juraja Jánošíka. S rutinou skúseného historika priblížil čitateľom stáročiami písanú históriu hradov Považia v práci Od Čachtíc po Strečno (1989). Pri príležitosti 350. výročia smrti Žofie Bošňákovej vyšla v roku 1993 jeho

práca Žofia Bošňáková a Teplička nad Váhom, v ktorej na základe archívnych prameňov vykreslil život a dobu tejto pozoruhodnej ženy. V roku 1994 vydal Obecný úrad v Beluši monografiu obce. V tejto práci zúročil dr. Kočiš dlhoročný výskum archívnych prameňov doma i v zahraničí a venoval ju obci, v ktorej našiel svoj druhý domov. Práve v Beluši si totiž založil rodinu a prežil celý svoj aktívny život. Poslednou prácou dr. Jozefa Kočiša (v spoluautorstve s Janou Kurucárovou) bola kniha Palatín – Životné osudy Juraja Thurzu, ktorú vydal v roku 2012. Osud palatína a jeho rodiny je tu zobrazený v politických a hospodárskych súvislostiach vtedajšieho Uhorska i celej Európy. Dlhoročná pracovná činnosť a verejnoprospešná angažovanosť dr. Jozefa Kočiša bola odmenená viacerými rezortnými i štátnymi vyznamenaniami. Patril medzi prvých držiteľov medaily Pavla Križku (1979) za vysoko odbornú prácu a prínos pre slovenské archívnictvo. V roku 2004 mu

prezident republiky udelil Pribinov kríž III. triedy. V decembri 2007 ocenil Literárny fond v Bratislave prínos dr. Kočiša pri rozvoji slovenskej vedy doma aj v zahraničí. Za svoju celoživotnú prácu a prínos pre obec dostal v roku 2010 cenu obce Beluša.

Náš pán riaditeľ... ani na dôchodku nestratil záujem o dianie v bytčianskom archíve a slovenskom archívnictve vôbec. Pri osobných stretnutiach sme sa veľakrát presvedčili o tom, ako neuveriteľne veľa tvorivého potenciálu mal v sebe. Vždy sme si ho všetci vážili nielen ako odborníka, predstaveného, ale predovšetkým ako spravodlivého, empatického človeka.

Pre nás všetkých, jeho pokračovateľov, dr. Jozef Kočiš navždy zostane vzorom archivára a historika a v neposlednom rade aj vzácneho človeka.

Češť jeho pamiatke.

Jana Kurucárová
Štátny archív v Bytči

Milé kolegyně, vážení kolegovia,

už ste sa rozhodli, koho podporíte 2 % z vašich daní za rok 2012?

Budeme radi, ak sumu 2 % z vašich daní poukážete práve Spoločnosti slovenských archivárov.

Spoločnosť slovenských archivárov je dobrovoľnou záujmovou organizáciou združujúcou archivárov všetkých druhov a typov archívov, vysokoškolských pedagógov, ako aj pracovníkov z oblasti registratúr, ktorí sa profesionálne zaoberajú a zaoberali archívnu činnosťou na území Slovenskej republiky.

Združuje svojich členov k rozvíjaniu archívnictva, prispieva k zvyšovaniu úrovne práce a vzdelávania v oblasti archívnictva,

usporadúva pre svojich členov odborné konferencie, semináre, spoločenské podujatia, exkurzie a študijné pobyty.

Spoločnosť slovenských archivárov organizuje a uhrádza všetky svoje aktivity najmä z členských príspevkov a pomocou sponzorov.

V prípade, že sa rozhodnete podporiť práve naše stavovské občianske združenie 2% z vašich daní, potrebné tlačivo nájdete na nasledujúcich stranách Fóra archivárov alebo na našej webovej stránke www.archivari.sk.

Za podporu veľmi pekne **ĎAKUJEME!**

Postup krokov na poukávanie 2% pre zamestnancov, ktorí požiadali svojho zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania zaplatených preddavkov na daň z príjmov.

1. Do **15.02.2013** požiadajte zamestnávateľa o vykonanie ročného zúčtovania zaplatených preddavkov na daň
2. Potom požiadajte zamestnávateľa, aby Vám vystavil tlačivo Potvrdenie o zaplatení dane
3. Z tohto Potvrdenia si viete zistiť dátum zaplatenia dane a vypočítať 2% z Vašej zaplatenej dane- to je maximálna suma, ktorú môžete v prospech prijímateľa poukázať. Táto suma však musí byť minimálne 3,32 €.
6. Údaje o Vami vybratom prijímateľovi napíšte do Vyhlásenia spolu so sumou, ktorú mu chcete poukázať.
7. Obe tieto tlačivá, teda Vyhlásenie spolu s Potvrdením, doručte do 30.04.2013 na daňový úrad podľa Vášho bydliska.
8. Daňové úrady majú 90 dní od splnenia podmienok na to, aby previedli Vaše 2% v prospech Vami vybraného prijímateľa.

Poznámky:

- Do kolónky **ROK** sa píše **2012**
- Tento rok sa obe tieto tlačivá podávajú **výlučne** na daňový úrad podľa Vášho bydliska
- Čísla účtov prijímateľov nepotrebuje, ani ich nikde neuvádzate, nakoľko peniaze na účty prijímateľov prevádzajú daňové úrady, nie Vy. Vy platíte celú daň daňovému úradu.
- IČO prijímateľa sa do kolóniek vypisuje zľava. Ak organizácia nemá SID, kolónky na SID nechajte prázdne.
- Spoločnosť slovenských archivárov nemá SID

VYHLÁSENIE

o poukázaní sumy do výšky 2% (3 %) zaplatenej dane z príjmov fyzickej osoby podľa § 50 zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov, ktorej bolo za zdaňovacie obdobie vykonané ročné zúčtovanie preddavkov na daň z príjmov zo závislej činnosti

Rok : 2012

Uvádza sa zdaňovacie obdobie, za ktoré sa platí daň

I. ÚDAJE O DAŇOVNÍKOVI

Priezvisko a titul

01	
----	--

Meno

02	
----	--

Rodné číslo (U cudzích št. príslušníkov dátum narodenia.)

03								/					
----	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--	--

Adresa

trvalého pobytu alebo

pobytu na území SR, kde sa daňovník obvykle zdržiaval

Ulica a číslo

04	
----	--

PSČ

05	
----	--

Názov obce

06	
----	--

Štát

07	
----	--

Číslo telefónu

08	
----	--

Suma do výšky 2 % alebo 3 %¹⁾ zaplatenej dane

09	Zaplatená daň, z ktorej sa vypočíta suma do výšky 2 %, alebo 3 % ¹⁾ zaplatenej dane	
----	--	--

10	Suma do výšky 2 %, alebo 3 % ¹⁾ zo zaplatenej dane z r. 09 (min. 3,32 eura)	
----	--	--

¹⁾podiel do výšky 3 % zaplatenej dane môže prijímateľovi poukázať fyzická osoba, ktorá v zdaňovacom období vykonávala dobrovoľnícku činnosť podľa zákona č. 406/2011 Z.z. počas najmenej 40 hodín a predloží o tom písomné potvrdenie, ktoré je prílohou tohto vyhlásenia.

Na r. 09 sa uvádza daňová povinnosť daňovníka, znížená o daňový bonus, vypočítaná v roku (nie daň na úhradu), v ktorom sa podáva toto vyhlásenie; uvádza sa riadok 03 z potvrdenia o zaplatení dane, ktoré je súčasťou tohto vyhlásenia.

Na r. 10 sa uvádza suma zaokrúhlená s presnosťou na dve desatinné miesta, pričom táto suma nesmie byť nižšia ako 3,32 eura.

Dátum zaplatenia dane

11	
----	--

Z riadku 05 potvrdenia o zaplatení dane, ktoré je súčasťou vyhlásenia. V prípade daňového preplatku z ročného zúčtovania preddavkov na daň sa uvedie dátum 31. marec zdaňovacieho obdobia, v ktorom sa toto vyhlásenie podáva.

II. ÚDAJE O PRIJÍMATEĽOVI

Obchodné meno alebo názov

12	Spoločnosť slovenských archivárov
----	-----------------------------------

Sídlo – obec, PSČ, ulica, číslo

13	Drotárska cesta 42, 840 05 Bratislava 45
----	--

Právna forma

14	Občianske združenie
----	---------------------

Identifikačné číslo prijímateľa (IČO/SID)

15	3	6	0	6	9	2	2	1	/				
----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	--	--	--	--

Vyhlasujem, že uvedené údaje v tomto vyhlásení sú pravdivé.

V..... dňa.....

.....
Podpis daňovníka